

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

23 février 2021

**EXAMEN DES RAPPORTS
FINANCIERS SUR LA
COMPTABILITÉ DES PARTIS
POLITIQUES ET DE LEURS
COMPOSANTES****(exercice 2019)****RAPPORT**FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE CONTRÔLE DES DÉPENSES ÉLECTORALES ET
DE LA COMPTABILITÉ DES PARTIS POLITIQUES
PARMM. **André FLAHAUT** ET **Dieter VANBESIEN****SOMMAIRE****Pages**

I. Introduction.....	3
II. Calendrier.....	5
III. Aperçu des activités de contrôle concernant l'exercice 2019.....	6
IV. Discussion et vote.....	7
V. Avis de la Cour des comptes.....	8
VI. Réactions des partis politiques.....	66

*Voir:*Doc 55 **1384/ (2020/2021):**

001 à 004: Rapports.

005: Erratum.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

23 februari 2021

**ONDERZOEK VAN DE
FINANCIËLE VERSLAGEN OVER
DE BOEKHOUDING VAN DE
POLITIEKE PARTIJEN EN HUN
COMPONENTEN****(boekjaar 2019)****VERSLAG**NAMENS DE CONTROLECOMMISSIE
BETREFFENDE DE VERKIEZINGSUITGAVEN EN
DE BOEKHOUDING VAN DE POLITIEKE PARTIJEN
UITGEBRACHT DOOR
DE HEREN **André FLAHAUT** EN **Dieter VANBESIEN****INHOUD****Blz.**

I. Inleiding.....	3
II. Tijdschema.....	5
III. Overzicht van de onderzoekswerkzaamheden betreffende het boekjaar 2019.....	6
IV. Bespreking en stemming.....	7
V. Advies van het Rekenhof.....	37
VI. Reacties van de politieke partijen.....	66

*Zie:*Doc 55 **1384/ (2020/2021):**

001 tot 004: Verslagen.

005: Erratum.

03911

**Composition de la commission à la date de dépôt du rapport/
Samenstelling van de commissie op de datum van indiening van het verslag**
Président/Voorzitter: Eliane Tillieux

A. — Titulaires / Vaste leden:

N-VA	Sander Loones, Wim Van der Donckt, Valerie Van Peel
Ecolo-Groen	Laurence Hennuy, Dieter Vanbesien, Gilles Vanden Burre
PS	Jean-Marc Delizée, André Flahaut, Ahmed Laaouej
VB	Frank Troosters, Tom Van Grieken
MR	Christophe Bombled, Vincent Scourneau
CD&V	Steven Matheï
PVDA-PTB	Raoul Hedebouw
Open Vld	Robby De Caluwé
sp.a	Melissa Depraetere

B. — Suppléants / Plaatsvervangers:

Christoph D'Haese, Kathleen Depoorter, Frieda Gijbels, Koen Metsu
Kristof Calvo, Wouter De Vriendt, Marie-Colline Leroy
Sophie Thémont, Eric Thiébaud
Nathalie Dewulf, Erik Gilissen, Reccino Van Lommel
Emmanuel Burton, Michel De Maegd, Benoît Piedboeuf
Franky Demon, Servais Verherstraeten
Peter Mertens, Nadia Moscufo
Maggie De Block, Christian Leysen
Vicky Reynaert, Joris Vandenbroucke

N-VA	: Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	: Parti Socialiste
VB	: Vlaams Belang
MR	: Mouvement Réformateur
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	: Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	: Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	: socialistische partij anders
cdH	: centre démocrate Humaniste
DéFI	: Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	: Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications:		Afkorting bij de numering van de publicaties:	
DOC 55 0000/000	Document de la 55 ^e législature, suivi du numéro de base et numéro de suivi	DOC 55 0000/000	Parlementair document van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (beigegekleurd papier)

I. — INTRODUCTION

La Chambre des représentants accorde, pour chaque parti politique qui est représenté à la Chambre des représentants par au moins un parlementaire, une dotation à l'asbl que le parti a désignée à cet effet¹.

Pour pouvoir bénéficier de cette dotation, chaque parti doit inclure dans ses statuts ou dans son programme une disposition par laquelle il s'engage à respecter dans l'action politique qu'il entend mener, et à faire respecter par ses différentes composantes et par ses mandataires élus, au moins les droits et les libertés garantis par la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales du 4 novembre 1950 et approuvée par la loi du 13 mai 1955, et par les protocoles additionnels à cette convention en vigueur en Belgique².

La dotation annuelle totale allouée à chaque parti politique est composée des montants suivants³:

1° un montant forfaitaire de 125 000 euros. Ce montant est majoré de 50 000 euros si, au sein du Sénat, au moins un membre appartient au même parti politique⁴;

2° un montant supplémentaire de 2,5 euros par vote valable exprimé, qu'il s'agisse d'un vote de liste ou d'un vote nominatif, émis sur les listes de candidats reconnues par le parti politique lors de la dernière élection législative en vue du renouvellement intégral de la Chambre des représentants. Ce montant est majoré de 1,00 euro par vote valable exprimé pour l'élection de la Chambre des représentants si, au sein du Sénat, au moins un membre appartient au même parti politique⁵.

Les montants visés aux 1° et 2° sont adaptés en fonction des variations de l'indice des prix à la consommation. Les indices de base sont respectivement ceux de janvier 1997 et janvier 2006⁶.

¹ Articles 15 et 22 de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour l'élection de la Chambre des représentants, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques.

² Article 15bis de la loi du 4 juillet 1989.

³ Article 16, alinéa 1er, de la loi du 4 juillet 1989.

⁴ Afin de constater qu'au moins un membre du Sénat appartient au même parti politique, au moins un membre de ce parti au sein du Sénat est tenu de le confirmer par lettre adressée au président de la Chambre des représentants. La majoration reste applicable jusqu'au prochain renouvellement intégral ou partiel du Sénat: article 16, alinéa 2, de la loi du 4 juillet 1989.

⁵ Voir note précédente.

⁶ Article 18, alinéa 1er, de la loi du 4 juillet 1989. L'alinéa 2 prévoit: "L'adaptation aux fluctuations de l'indice pivot des prix à la consommation visée à l'alinéa 1er n'est pas appliquée de janvier 2012 jusqu'au mois dans lequel l'indice pivot atteint 122,01".

I. — INLEIDING

De Kamer van volksvertegenwoordigers verleent, per politieke partij die in de Kamer door ten minste één parlements lid vertegenwoordigd is, een dotatie aan de vzw die daartoe door de betrokken partij wordt aangewezen¹.

Om aanspraak te kunnen maken op deze dotatie, moet een partij, in haar statuten of haar programma een bepaling opnemen waarbij zij zich ertoe verbindt om in haar politieke actie ten minste de rechten en vrijheden, zoals gewaarborgd door het bij de wet van 13 mei 1955 bekrachtigde Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950 en door de in België van kracht zijnde aanvullende protocollen bij dit Verdrag, in acht te nemen en door haar diverse geledingen en verkozen mandatarissen te doen in acht nemen².

De totale jaarlijkse dotatie voor elke politieke partij is samengesteld uit de volgende bedragen³:

1° een forfaitair bedrag van 125 000 euro. Dit bedrag wordt verhoogd met 50 000 euro indien in de Senaat minstens een lid tot dezelfde politieke partij behoort⁴;

2° een aanvullend bedrag van 2,5 euro per geldig uitgebrachte stem, ongeacht of het een lijststem dan wel een naamstem is, op de door de politieke partij erkende kandidatenlijsten bij de laatste wetgevende verkiezing tot de gehele vernieuwing van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Dit bedrag wordt verhoogd met 1 euro per geldig uitgebrachte stem voor de verkiezing van de Kamer van volksvertegenwoordigers indien in de Senaat minstens een lid tot dezelfde politieke partij behoort⁵.

De bedragen vermeld onder 1° en 2° worden aangepast aan de schommelingen van het indexcijfer der consumptieprijsen. De indexcijfers van respectievelijk januari 1997 en januari 2006 worden als basis genomen⁶.

¹ Art. 15 en 22 van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen.

² Art. 15bis van de wet van 4 juli 1989.

³ Art. 16, eerste lid, van de wet van 4 juli 1989.

⁴ Om vast te stellen dat minstens een lid in de Senaat tot dezelfde politieke partij behoort, dient minstens één lid van deze partij in de Senaat dit bij brief aan de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers te bevestigen. De verhoging blijft van toepassing tot de volgende gehele of gedeeltelijke vernieuwing van de Senaat: art. 16, tweede lid, van de wet van 4 juli 1989.

⁵ Zie vorige noot.

⁶ Art. 18, eerste lid, van de wet van 4 juli 1989. Het tweede lid bepaalt: "De in het eerste lid bedoelde aanpassing aan de schommelingen van het indexcijfer der consumptieprijsen wordt niet toegepast vanaf januari 2012 tot de maand waarin de spilindex 122,01 wordt bereikt".

L'obtention d'une dotation implique que le conseil d'administration de l'asbl qui perçoit la dotation établit chaque année un rapport financier sur les comptes annuels du parti politique et de ses composantes. Le rapport financier est établi chaque année dans le respect des dispositions de la loi du 17 juillet 1975 relative à la comptabilité et aux comptes annuels des entreprises et de ses arrêtés d'exécution et comprend au moins les documents suivants⁷:

1. un document identifiant le parti et ses composantes [...]. L'identification comprend au moins le nom, le siège, la forme juridique, l'objet social et la composition (nom, domicile, profession) des organes de gestion et de contrôle de chacune des composantes du parti.

2. le bilan et le compte de résultat de chaque composante du parti politique [...], établis conformément au schéma fixé par la Commission de contrôle des dépenses électorales et de la comptabilité des partis politiques⁸.

3. les comptes annuels consolidés du parti politique et de ses composantes comprenant un bilan consolidé, un compte de résultats consolidé, ainsi qu'une annexe explicative des rubriques du bilan consolidé et du compte de résultats consolidé selon le schéma arrêté par la Commission de contrôle des dépenses électorales et de la comptabilité des partis politiques⁹.

4. un rapport du réviseur d'entreprises¹⁰ dans lequel celui-ci:

a) confirme que les comptes consolidés sont établis conformément aux dispositions réglementaires. Ce rapport constitue une attestation au sens des normes générales de révision établies par l'Institut des Réviseurs d'entreprises;

b) expose si l'organisation administrative et comptable du parti et de ses composantes est suffisante pour permettre d'établir des comptes consolidés;

Het verkrijgen van een dotatie impliceert dat de beheerraad van de vzw die de dotatie ontvangt, elk jaar een financieel verslag opstelt over de jaarrekeningen van de politieke partij en haar componenten. Het financieel verslag wordt opgemaakt met inachtneming van de bepalingen vervat in de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen en de uitvoeringsbesluiten ervan en bevat ten minste de volgende documenten⁷:

1. Een document met de identificatie van de partij en haar componenten (...). De identificatie omvat minstens de benaming, de zetel, de rechtsvorm, het maatschappelijk doel en de samenstelling (naam, woonplaats, beroep) van de beheers- en controleorganen van elk van de partijcomponenten.

2. De balans en de resultatenrekening van elke component van de politieke partij (...), opgesteld volgens het schema vastgelegd door de Controlecommissie betreffende de verkiezingsuitgaven en de boekhouding van de politieke partijen⁸.

3. De geconsolideerde rekening van de politieke partij en haar componenten bestaande uit een geconsolideerde balans, een geconsolideerde resultatenrekening, alsook een verklarende toelichting van de rubrieken van de geconsolideerde balans en van de geconsolideerde resultatenrekening, volgens het schema vastgelegd door de Controlecommissie betreffende de verkiezingsuitgaven en de boekhouding van de politieke partijen⁹.

4. Een verslag van de bedrijfsrevisor¹⁰ waarin deze:

a) bevestigt dat de geconsolideerde rekening opgesteld is overeenkomstig de reglementaire bepalingen. Dit verslag geldt als een verklaring overeenkomstig de algemene controlenormen van het Instituut der Bedrijfsrevisoren;

b) toelicht of de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de partij en haar componenten voldoende is om geconsolideerde rekeningen op te maken;

⁷ Article 23, § 1er, de la loi du 4 juillet 1989. Ces documents sont énumérés en annexe de la loi du 4 juillet 1989.

⁸ Ce modèle est fixé dans l'annexe du règlement d'ordre intérieur qui a été adopté par la Commission de contrôle le 9 décembre 2015: DOC 54 1519/001.

⁹ Voir note précédente.

¹⁰ Celui-ci doit être désigné conformément à l'article 23, § 2, de la loi du 4 juillet 1989: "L'assemblée générale de (l'asbl) désigne un réviseur d'entreprises. Le réviseur d'entreprises établit chaque année un rapport sur le rapport financier [...]."

⁷ Art. 23, § 1, van de wet van 4 juli 1989. Deze documenten zijn opgesomd in de bijlage bij de wet van 4 juli 1989.

⁸ Dit model is vastgesteld in de bijlage bij het huishoudelijk reglement dat op 9 december 2015 werd goedgekeurd door de Controlecommissie: DOC 54 1519/001.

⁹ Zie vorige noot.

¹⁰ Deze moet aangesteld worden krachtens art. 23, § 2, van de wet van 4 juli 1989: "De algemene vergadering van de (vzw) stelt een bedrijfsrevisor aan. De bedrijfsrevisor stelt jaarlijks een verslag op over het (...) financieel verslag".

c) analyse les données des comptes consolidés en mettant en évidence les aspects qui sont susceptibles.

II. — CALENDRIER¹¹

La procédure de contrôle concernant les rapports financiers des partis politiques et de leurs composantes se déroule selon un calendrier précis:

- Clôture de l'exercice

31 décembre de l'exercice (en l'occurrence 2019): les partis politiques et leurs composantes clôturent leurs comptes.

- Rapport financier et rapport du réviseur d'entreprises

Le conseil d'administration de l'ASBL désignée par chaque parti pour recevoir la dotation publique établit un rapport financier sur les comptes annuels du parti politique et de ses composantes¹². L'assemblée générale de l'ASBL désigne ensuite un réviseur d'entreprises, qui établit un rapport sur le rapport financier¹³.

- Publication des rapports

Au plus tard le 30 juin qui suit l'exercice: les partis envoient leur rapport au président de la Chambre des représentants, qui veille à ce que ces rapports soient publiés sans délai dans les documents parlementaires¹⁴.

- Avis de la Cour des comptes

Après le 30 juin, le président de la Chambre transmet sans délai un exemplaire des rapports financiers ou des documents parlementaires dans lesquels ces rapports ont été publiés, par lettre recommandée à la poste, à la Cour des comptes en la chargeant de rendre un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité desdits rapports.

La Cour des comptes doit rendre cet avis dans un délai de trois mois¹⁵.

¹¹ Les délais fixés dans ce calendrier ne sont pas prescrits sous peine de nullité. Ce ne sont pas non plus des délais fixes: ils peuvent être interrompus et suspendus: art. 1er, 4°, et art. 24 de la loi du 4 juillet 1989; art. 11, alinéas 2 et 3, des statuts de la Commission de contrôle: DOC 54 1519/001 et MB, 4 mars 2016; rapport Temmerman et Wilmès, DOC 54 1113/001, 12 et rapport Clarinval et Van Biesen, DOC 54 1072/003, 14.

¹² Art. 23, § 1er, alinéa 1er, de la loi du 4 juillet 1989.

¹³ Art. 23, § 2, de la loi du 4 juillet 1989.

¹⁴ Art. 24, alinéa 1er, de la loi du 4 juillet 1989.

¹⁵ Art. 1er, 4°, alinéa 2, et art. 24, alinéa 2, de la loi du 4 juillet 1989.

c) de gegevens van de geconsolideerde rekening ontleedt, waarbij hij de aandacht vestigt op de aspecten die het begrip van de financiële toestand en resultaten, alsook de vergelijkbaarheid kunnen bevorderen.

II. — TIJDSHEMA¹¹

De controleprocedure betreffende de financiële verslagen van de politieke partijen en hun componenten verloopt volgens een strak tijdschema:

- Afsluiting boekjaar

31 december van het boekjaar (*in casu* 2019): de politieke partijen en hun componenten sluiten hun rekeningen af.

- Financieel verslag en verslag bedrijfsrevisor

De beheerraad van de vzw die elke partij heeft aangewezen om de overheidsdotatie te ontvangen stelt een financieel verslag op over de jaarrekeningen van de politieke partij en haar componenten¹². Daarna wijst de algemene vergadering van de vzw een bedrijfsrevisor aan. Deze stelt een verslag op over het financieel verslag¹³.

- Publicatie van de verslagen

Uiterlijk op 30 juni na het boekjaar: de partijen zenden hun verslag aan de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers, die zorg draagt voor de onverwijde publicatie in de parlementaire stukken¹⁴.

- Advies van het Rekenhof

Na 30 juni zendt de Kamervoorzitter onverwijld een exemplaar van de financiële verslagen of van de parlementaire stukken waarin deze verslagen gepubliceerd zijn, bij een ter post aangetekende brief naar het Rekenhof, met de opdracht een advies uit te brengen over de juistheid en volledigheid van deze verslagen.

Het Rekenhof moet dit advies uitbrengen binnen drie maanden¹⁵.

¹¹ De in dit schema bepaalde termijnen zijn niet voorgeschreven op straffe van nietigheid. Het zijn evenmin vaste termijnen: zij kunnen worden gestuit en geschorst: art. 1, 4° en art. 24, wet 4 juli 1989; art. 11, tweede en derde lid van de statuten van de Controlecommissie: DOC 54 1519/001 en BS, 4 maart 2016; verslag-Temmerman en Wilmès, DOC 54 1113/001, 12 en verslag-Clarinval en Van Biesen, DOC 54 1072/003, 14.

¹² Art. 23, § 1, eerste lid, wet 4 juli 1989.

¹³ Art. 23, § 2, wet 4 juli 1989.

¹⁴ Art. 24, eerste lid, wet 4 juli 1989.

¹⁵ Art. 1, 4°, tweede lid, en art. 24, tweede lid, wet 4 juli 1989.

• Décision de la Commission de contrôle

La Commission de contrôle peut approuver le rapport sans observations, l'approuver en mentionnant ses observations ou le rejeter. Lorsque la Commission de contrôle approuve un rapport en mentionnant des observations ou le rejette, elle peut infliger une sanction¹⁶.

La Commission de contrôle prend cette décision dans les 135 jours à compter du 1er juillet qui suit l'exercice¹⁷. Ce délai est suspendu par l'examen de la Cour des comptes et pendant une période de vacances parlementaires¹⁸.

III. — APERÇU DES ACTIVITÉS DE CONTRÔLE CONCERNANT L'EXERCICE 2019

Les treize partis politiques qui ont reçu une dotation publique durant l'exercice comptable 2019 ont transmis leur rapport financier au président de la Commission de contrôle pour le 30 juin 2020 (c'est-à-dire dans les six mois de la clôture des comptes).

Les rapports financiers ont été publiés dans les documents parlementaires le 24 juin 2020¹⁹.

Par lettre du 7 juillet 2017, le président de la Commission de contrôle a sollicité l'avis de la Cour des comptes.

La Cour des comptes a rendu son avis le 23 septembre 2020²⁰.

L'avis de la Cour des comptes a été transmis aux partis politiques, ceux-ci étant priés de communiquer leur point de vue sur cet avis pour le 15 décembre 2020 au plus tard. Tous les partis ont communiqué leur point de vue.

¹⁶ Art. 24, alinéa 3, et art. 25, §§ 2 et 3, de la loi du 4 juillet 1989.

¹⁷ Art. 24, alinéa 3, de la loi du 4 juillet 1989.

¹⁸ Art. 24, alinéa 2, et art. 1er, 4e, alinéa 5, de la loi du 4 juillet 1989. Le délai est également suspendu pendant une période de vacances parlementaires.

¹⁹ DOC 55 1384/1 t.e.m.4. Un erratum a été publié dans le DOC 1384/5.

²⁰ Le délai de 135 jours a été suspendu du 3 juillet au 23 septembre 2020 (examen par la Cour des comptes) et du 4 août au 11 octobre 2020 (vacances parlementaires, v. DOC 55 82/003).

• Beslissing van de Controlecommissie

De Controlecommissie kan het verslag zonder opmerkingen goedkeuren, het verslag goedkeuren met vermelding van haar opmerkingen of het verslag afkeuren. Wanneer de Controlecommissie een verslag goedkeurt met opmerkingen of afkeurt, kan zij een sanctie opleggen¹⁶.

De Controlecommissie neemt deze beslissing binnen 135 dagen te rekenen vanaf 1 juli na het boekjaar¹⁷. Deze termijn wordt geschorst door het onderzoek van het Rekenhof en tijdens een parlementaire recesperiode¹⁸.

III. — OVERZICHT VAN DE ONDERZOEKSWERKZAAMHEDEN BETREFFENDE HET BOEKJAAR 2019

De dertien politieke partijen die tijdens het boekjaar 2019 een overheidsdotatie hebben ontvangen, hebben hun financieel verslag aan de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers, die van rechtswege voorzitter is van de Controlecommissie, bezorgd voor 30 juni 2020 (t.t.z. binnen zes maanden na het afsluiten van de rekeningen).

De financiële verslagen zijn gepubliceerd in de parlementaire stukken op 24 juni 2020¹⁹.

Bij brief van 3 juli 2020 heeft de voorzitter van de Controlecommissie het advies van het Rekenhof gevraagd.

Het Rekenhof heeft zijn advies gegeven op 23 september 2020²⁰.

Dit advies is aan de politieke partijen bezorgd met de vraag schriftelijk te reageren tegen 15 december 2020. Alle partijen hebben dit gedaan. Een overzicht van de reacties wordt opgenomen als bijlage 5.2.

¹⁶ Art. 24, derde lid, en art. 25, §§ 2 en 3, wet 4 juli 1989.

¹⁷ Art. 24, derde lid, wet 4 juli 1989.

¹⁸ Art. 24, tweede lid en art. 1, 4^e, vijfde lid, wet 4 juli 1989. De termijn wordt ook geschorst tijdens een parlementaire recesperiode.

¹⁹ DOC 55 1384/1 t.e.m.4. Errata zijn gepubliceerd in DOC 1384/5.

²⁰ De termijn van 135 dagen binnen welke de Controlecommissie een beslissing moet nemen is m.a.w. geschorst van 3 juli tot 23 september 2020. Deze schorsing is nog verlengd door het parlementaire zomerreces (van 4 augustus tot en met 11 oktober 2020, zie DOC 55 82/003).

IV. — DISCUSSION ET VOTE

Lors de la réunion du 23 février 2021, la Commission de contrôle a approuvé les rapports financiers par 14 voix pour et 1 abstention.

Les rapporteurs,

André FLAHAUT
Dieter VANBESIEN

La présidente,

Eliane TILLIEUX

IV. — BESPREKING EN STEMMING

Tijdens de vergadering van 23 februari 2021 heeft de Controlemcommissie de financiële verslagen goedgekeurd met 14 stemmen en 1 onthouding.

De rapporteurs,

André FLAHAUT
Dieter VANBESIEN

De voorzitter,

Eliane TILLIEUX

V. — AVIS DE LA COUR DES COMPTES

V. — ADVIES VAN HET REKENHOF

Avis de la Cour des comptes concernant les rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes (Exercice 2019)

Rapport adopté en assemblée générale de la Cour des comptes du 23 septembre 2020

INTRODUCTION

1 Objet et fondement légal de l'avis

Par une lettre du 3 juillet 2020, le président de la Commission de contrôle des dépenses électorales et de la comptabilité des partis politiques de la Chambre des représentants (ci-après la Commission de contrôle) a transmis à la Cour des comptes les rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes pour l'exercice 2019¹ et lui a demandé de rendre, dans un délai de trois mois, un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité desdits rapports.

En vertu de l'article 24, deuxième alinéa, de la loi du 4 juillet 1989 relative à la limitation et au contrôle des dépenses électorales engagées pour l'élection de la Chambre des représentants, ainsi qu'au financement et à la comptabilité ouverte des partis politiques, modifiée par celle du 6 janvier 2014 et par celle du 11 juin 2015, le président de la Chambre des représentants transmet *« sans délai un exemplaire des rapports financiers ou des documents parlementaires visés à l'alinéa 1er, par lettre recommandée à la poste, à la Cour des comptes en la chargeant de rendre, en application de l'article 1er, 4°, alinéa 3, dans un délai de trois mois, un avis concernant l'exactitude et l'exhaustivité desdits rapports. La Cour des comptes peut en outre demander des renseignements supplémentaires à l'institution visée à l'article 22. »*.

Dans son premier avis remis le 6 août 2003 portant sur les rapports financiers afférents à l'exercice 2002², la Cour des comptes a précisé le cadre légal dans lequel s'inscrit son intervention.

La loi du 6 janvier 2014 modifiant la loi du 4 juillet 1989 a réformé trois des modalités de contrôle de la Cour des comptes dans le cadre de la reddition de son avis sur les rapports financiers des partis politiques :

- L'article 28, 3°, porte la période d'examen des rapports financiers de un à trois mois.
- L'article 28, 4°, prévoit que la Cour des comptes peut demander des renseignements supplémentaires à l'institution visée à l'article 22.
- L'article 31 énonce que le bilan et le compte de résultats de chaque composante des partis politiques sont établis conformément au schéma fixé par la Commission de contrôle.

En vertu des articles 3 et 6 de la loi du 11 juin 2015 modifiant la loi du 4 juillet 1989 précitée, ces trois dispositions ont été d'application pour la première fois pour les rapports financiers relatifs à l'exercice 2015.

Le nouveau modèle de rapport financier est constitué par l'annexe 1 du règlement d'ordre intérieur³, adopté par la Commission de contrôle en date du 9 décembre 2015. Les principales modifications par rapport à l'ancien modèle ont été répertoriées dans l'avis de la Cour des

¹ DOC 55 1384/001 à 004.

² DOC 51 0021/003, p. 18 et 19.

³ DOC 54 1519/001.

comptes concernant les rapports financiers sur la comptabilité des partis politiques et de leurs composantes pour l'exercice 2015⁴.

2 Demandes de renseignements supplémentaires de la Cour

Les nouvelles dispositions légales ne consacrent aucune mention à la publicité à accorder aux demandes de renseignements supplémentaires que la Cour des comptes peut, le cas échéant, adresser aux partis politiques ou aux réponses formulées par les partis. La Cour des comptes a décidé de s'adresser individuellement aux partis, sans faire mention des questions posées aux autres (sauf dans le cas de questions communes à l'ensemble des partis).

Les demandes de renseignements supplémentaires s'articulent comme suit :

1. Questions adressées à l'ensemble des partis politiques

Ces questions portent essentiellement sur la collecte d'informations susceptibles de permettre à la Cour des comptes de formuler des recommandations destinées à améliorer la comparabilité des rapports financiers des différents partis politiques. Les questions sont identiques pour l'ensemble des partis. Les réponses reçues sont traitées anonymement dans l'avis rendu par la Cour des comptes.

2. Questions portant sur les comptes rendus par une ou plusieurs composante(s) du parti

3. Questions portant sur les comptes consolidés du parti

Les réponses portant sur des questions spécifiquement adressées à un parti sont traitées, selon leur objet, dans la partie 1 ou 2 de l'avis, avec la mention « (information supplémentaire) ».

Les réponses aux questions adressées à l'ensemble des partis politiques font, le cas échéant, l'objet d'un développement dans la partie 3 de l'avis rendu par la Cour des comptes. Dans le cadre de l'examen des rapports financiers relatifs à l'exercice 2019, aucune question commune à l'ensemble des partis n'a toutefois été posée.

Compte tenu des données disponibles dans les documents parlementaires, le contrôle des rapports financiers de l'année 2019 des partis politiques porte, comme lors des exercices précédents, sur les aspects formels (Partie 1) et financiers (Partie 2). La Cour des comptes ne se prononce donc pas sur la validité et sur la réalité des opérations sous-jacentes, étant donné qu'elle n'a pas accès aux pièces justificatives.

⁴ DOC 54 1959/005, p. 46 et 47.

MISE EN ŒUVRE DES RECOMMANDATIONS FORMULÉES PAR LA COUR DES COMPTES DANS SES PRÉCÉDENTS AVIS

- 1 Dans son avis portant sur les rapports financiers relatifs à l'exercice 2015, la Cour des comptes a formulé diverses recommandations destinées à renforcer la transparence et la comparabilité de ceux-ci.
 - a) Elle a suggéré à la Commission de contrôle de rappeler aux partis la nécessité de respecter rigoureusement le nouveau modèle de rapport financier et, le cas échéant, de restructurer la présentation de leurs documents additionnels (DOC 54 1959/005, p. 50).
 - b) Elle a proposé de reprendre, au cadre XVI « Règles d'évaluation » du schéma légal, un texte introductif demandant aux partis de communiquer l'ensemble de leurs règles d'évaluation et, dans l'attente de l'adaptation de ce schéma, de recommander aux partis de déjà reprendre, sous le cadre précité, l'intégralité de leurs règles d'évaluation (DOC 54 1959/005, p. 54).
 - c) Elle a recommandé d'inviter les partis à mentionner, au même cadre XVI « Règles d'évaluation », des informations complémentaires lorsque des règles d'évaluation ont été modifiées depuis le dernier exercice, et ce notamment quant à leur incidence sur la lisibilité et la comparabilité des comptes annuels (DOC 54 1959/005, p. 56).
 - d) Sur la base des réponses aux questions adressées à l'ensemble des partis politiques, la Cour des comptes a constaté que certains d'entre eux utilisaient la technique comptable des fonds affectés (notamment en matière de propagande électorale) en lieu et place de celle des provisions. Au terme de son examen⁵, la Cour a estimé que la technique des fonds affectés ne pouvait pas s'appliquer dans le cadre des ASBL (et associations de fait) composant les partis politiques.

En conséquence, la Cour a recommandé à la Commission de contrôle d'inviter les organes de gestion des partis concernés à déterminer, dans le courant de l'exercice 2016, la nouvelle affectation comptable à donner à leurs fonds affectés actuels et à modifier les éventuelles règles d'évaluation y relatives. Pour ce qui concerne plus spécifiquement les fonds affectés aux dépenses électorales, elle a recommandé que les partis concernés procèdent au transfert comptable de ces fonds à destination du poste de provisions pour propagande électorale repris au passif et que, dans le futur, seules lesdites provisions enregistrent les décisions de l'organe de gestion en la matière (DOC 54 1959/005, p. 76).

⁵ DOC 54 1959/005, p. 73 à 76.

La Cour des comptes a confirmé en 2017⁶ son point de vue quant à l'application stricte de la loi du 17 juillet 1975 et de ses arrêtés d'exécution ainsi qu'au recours général et exclusif⁷ de la technique des provisions, en particulier en matière de couverture des charges électorales futures. Elle a par ailleurs précisé qu'à son estime, en fonction de règles d'évaluation fixées par l'organe de gestion, un plan progressif de dotation aux provisions pour propagande électorale pourrait être établi sur plusieurs années et que, sous l'impulsion de la Commission de contrôle, le législateur pourrait, le cas échéant, fixer un certain nombre de règles de base à appliquer par l'ensemble des partis.

- e) Le traitement, par la Cour des comptes, des réponses à une question adressée à l'ensemble des partis politiques a mis en évidence des divergences quant à la manière dont les partis politiques procédaient à l'enregistrement comptable de leurs taxes et impôts. Cette diversité de traitement résulte à la fois de l'interprétation des législations comptables applicables et de l'inadéquation de l'intitulé « Impôts sur le résultat » du schéma légal actuel par rapport au régime d'imposition propre aux ASBL.

En conséquence, la Cour a suggéré que la Commission de contrôle demande aux partis politiques de lire l'intitulé « Impôts sur le résultat » comme correspondant à « Charge d'impôts supportée au cours de l'exercice » et, dans cette optique, de respecter, à dater de l'exercice 2016, la subdivision comptable proposée dans l'avis rendu par la Cour (DOC 54 1959/005, p. 79).

- 2 Dans son avis, rendu en 2017, portant sur les rapports financiers relatifs à l'exercice 2016, la Cour des comptes a également formulé des recommandations.

Deux d'entre elles constituaient des rappels de recommandations formulées en 2016. Elles avaient trait à (cf. point a ci-dessus) la limitation de l'adjonction de documents non prévus par le schéma légal (DOC 54 2449/006, p. 38) et (cf. point b ci-dessus) à la communication de l'intégralité des règles d'évaluation (DOC 54 2449/006, p. 42).

La troisième et dernière recommandation résultait de la constatation, par la Cour des comptes, de ce que le schéma légal relatif aux comptes de résultats des composantes ainsi qu'au compte consolidé, tel qu'actuellement en vigueur conformément à l'annexe 1 du règlement d'ordre intérieur de la Commission de contrôle, n'intégrait pas les modifications apportées par l'arrêté royal du 18 décembre 2015 (M.B. du 30 décembre 2015), à l'arrêté royal du 30 janvier 2001 portant exécution du code des sociétés. En conséquence, la Cour des comptes a suggéré à la Commission de contrôle d'examiner si elle souhaitait conserver les spécificités actuelles du schéma du rapport financier à rendre par les partis politiques ou si, au contraire, elle entendait aligner ledit schéma sur les nouvelles prescriptions légales (DOC 54 2449/006, p. 39).

⁶ Confirmation formulée dans le cadre de la réponse que la Cour des comptes a transmise, en date du 10 mai 2017, avec copie au président de la Commission de contrôle, au président de l'Institut des réviseurs d'entreprises. Ce dernier avait interrogé la Cour des comptes sur l'utilisation - éventuellement conjointe - de la technique comptable des fonds affectés (ou des réserves) et des provisions, ainsi que sur la possible répartition, sur plusieurs exercices, de l'estimation des charges électorales futures.

⁷ Les règles de comptabilisation en matière de réserves, découlant de la loi de 1975 et de ses arrêtés d'exécution, restent évidemment intégralement d'application mais hors toute substitution à la technique des provisions.

- 3 Dans son avis, rendu en 2018, portant sur les rapports financiers relatifs à l'exercice 2017, la Cour des comptes a formulé les recommandations suivantes.
- a) La Cour des comptes a observé que les comptes de plusieurs partis, tout comme le schéma légal prévu pour la présentation des données relatives aux comptes des composantes et au compte consolidé, ne mentionnaient pas l'ensemble des sous-totaux ou totaux intermédiaires de certaines rubriques comptables. La Cour des comptes a dès lors recommandé à la Commission de contrôle d'examiner si elle entend adapter le schéma légal afin d'y généraliser la mention des (sous-) totaux pour l'ensemble des rubriques concernées ou de préciser si la version actuelle peut être maintenue telle quelle (DOC 54 3161/005, p. 41).
 - b) La Cour des comptes a recommandé à la Commission de contrôle de préciser, dès que possible, si les partis sont tenus d'intégrer les mentions actuellement reprises sous le cadre XVI dans leurs règles d'évaluation et, par voie de conséquence, d'en respecter également la teneur.

Elle a, par ailleurs, estimé que la Commission de contrôle devrait également préciser, dès que possible, si les mentions actuellement reprises sous le cadre XVI sont à considérer comme les seules devant être formulées par les partis à titre de règles d'évaluation ou si, au contraire, elles n'ont qu'une valeur exemplative, ce qui impliquerait alors de facto que les partis seraient tenus de communiquer l'ensemble (ou, à tout le moins, une plus large partie) de leurs règles d'évaluation.

Vu que la mention intégrale des règles d'évaluation contribue à la transparence des chiffres communiqués dans les rapports financiers, la Cour des comptes a réitéré une fois encore sa recommandation formulée dans ses deux avis précédents, visant à demander à la Commission de contrôle de reprendre au cadre XVI « Règles d'évaluation » un texte introductif invitant les partis à communiquer l'ensemble de leurs règles d'évaluation applicables. Dans l'attente de cette adaptation, une recommandation allant en ce sens pourrait être adressée aux partis politiques (DOC 54 3161/005, p. 44).

- c) L'examen des réponses à la question adressée à l'ensemble des partis politiques a conduit la Cour des comptes à constater que les différences dans la gestion des actifs immobiliers par les différents partis politiques, en fonction de leurs besoins et de leur propre organisation structurelle, aboutissent à des traitements comptables et à des rapports financiers différents et que cette situation va à l'encontre des objectifs d'uniformité et de comparabilité, poursuivis par la loi du 4 juillet 1989, en matière de comptabilité et de rapportage financier des partis politiques.

Dans le même temps, la Cour a observé que les sociétés à vocation immobilière qui sont indûment (au regard de la loi du 4 juillet 1989) incluses dans le patrimoine de consolidation donnent une image comptable plus conforme de la réalité économique patrimoniale et de ses incidences sur le compte de résultats des composantes (et du compte consolidé). Elles contribuent donc à une meilleure transparence comptable que les sociétés à vocation immobilière qui sont dûment exclues (au regard de la loi précitée) du patrimoine de consolidation et qui ne sont représentées que par des participations financières.

La Cour des comptes a dès lors recommandé à la Commission de contrôle d'examiner l'opportunité de revoir la notion de « composante » en vue d'y intégrer les sociétés à vocation de gestion patrimoniale.

En vue d'accroître la conformité des rapports financiers à la réalité économique des partis politiques, la Cour des comptes est également d'avis que la Commission de contrôle devrait examiner la pertinence d'intégrer, dans le périmètre de consolidation, toute entité détenue par un parti qui, bien que ne répondant pas à la notion de composante, présenterait un actif d'un montant supérieur à celui que fixerait le législateur (DOC 54 3161/005, p. 58).

- 4 Dans son avis, rendu en 2019, portant sur les rapports financiers relatifs à l'exercice 2018, la Cour des comptes a recommandé à la Commission de contrôle d'inviter l'ensemble des partis politiques à vérifier si la présentation formelle de leur rapport financier n'était pas concernée par l'un ou l'autre des manquements qu'elle avait relevés et à procéder aux éventuelles adaptations nécessaires lors de l'établissement des futurs rapports financiers. Les manquements en question, également observés dans le cadre du contrôle des rapports relatifs à l'exercice 2019, sont évoqués au point 1.2 de la partie 1 – Aspects formels du présent avis.
- 5 Les documents parlementaires relatifs à l'examen, par la Commission de contrôle, des rapports financiers des partis politiques et de leurs composantes pour les exercices 2015⁸, 2016⁹, 2017¹⁰ et 2018¹¹, ne font pas mention de discussion ou de décision quant aux recommandations émises par la Cour des comptes dans le cadre des rapports financiers des quatre exercices précités.

La Cour des comptes a cependant été invitée à participer, le 24 juin 2020, à une réunion du groupe de travail de la Commission de contrôle des dépenses électorales et de la comptabilité des partis politiques de la Chambre des représentants. La Cour des comptes a pris acte de l'intention, exprimée par le groupe de travail, de revoir la loi de 1989 afin de corriger ses incohérences, de réexaminer (et vraisemblablement de redéfinir ou repréciser) la notion de composante et de déterminer les implications comptables résultant de ces diverses révisions (notamment, le probable passage à une comptabilité de type ASBL). Concernant plus spécifiquement ce dernier point, la Cour des comptes a pris note de ce que l'IRE s'est engagé à établir prochainement un modèle de plan comptable ainsi qu'un nouveau schéma de rapport.

⁸ DOC 54 1959/005.

⁹ DOC 54 2449/006.

¹⁰ DOC 54 3161/005.

¹¹ DOC 55 0022/005.

Partie 1 - Aspects formels

1 Respect du modèle de rapport financier

- 1.1 La Cour des comptes n'a pas observé d'anomalie significative ou de lacune majeure en ce qui concerne le respect de la structure générale des rapports financiers relatifs à l'exercice 2019.
- 1.2 Comme lors des précédents exercices, il subsiste néanmoins des manquements mineurs dans le chef de certains partis, plus spécifiquement en ce qui concerne :
 - la formulation de l'alinéa introductif prévu par le schéma légal (titre ou texte non conforme, mention ou paragraphe additionnel);
 - l'absence de numérotation des quatre rubriques prévues par le schéma légal ou une numérotation différente de celles-ci;
 - l'adjonction d'informations ou de documents non prévus par le schéma légal, tels que la description des méthodes de consolidation, le rapport du conseil d'administration ou le rapport de gestion, les procès-verbaux de conseils d'administration, un résumé financier (ancien modèle II), l'approbation interne des comptes, le logiciel comptable utilisé, des conclusions, des informations de portée didactique, des informations sur le siège social des composantes, le bilan selon modèle BNB ou encore la liste de donateurs.

2. Qualité du ou des signataire(s) des états financiers

Le schéma légal prévoit que le texte introductif du rapport financier soit signé par la (les) personne(s) autorisée(s) à représenter l'ASBL chargée, en vertu des articles 22 et 23 de la loi du 4 juillet 1989, de l'élaboration des rapports financiers.

- 2.1 Globalement, les dispositions précitées sont respectées par tous les partis.
- 2.2 Auprès de deux partis [CD&V - Ecolo], la personne ayant signé les états financiers n'est pas reprise au sein du conseil d'administration de l'ASBL consolidante.
- 2.3 Les états financiers de trois partis [Vlaams Belang - Groen - PP] mentionnent le nom des signataires mais aucune signature manuscrite n'est présente. Auprès du deuxième parti [Groen], une police de caractères différente assure toutefois une sorte de signature électronique.

3 Existence des données identificatrices et financières pour chacun des partis politiques et chacune de leurs composantes

- 3.1 Aucune donnée identificatrice et financière n'est manquante sauf, partiellement, pour deux partis [N-VA – CD&V].
- 3.2 Le compte de résultats de trois composantes d'un parti [N-VA] n'est pas communiqué. Sont concernées les associations de fait *N-VA fractie Vlaams Parlement*, *N-VA Kamerfractie* et *N-VA Senaatsfractie*.
- 3.3 Le bilan et le compte de résultats de la composante *ASBL Unitas Provincie Antwerpen* et de la composante *SCRL Tehuis van CD&V* d'un parti [CD&V] ne sont pas communiqués.

4 Respect des exigences formelles relatives aux données identificatrices des partis politiques et de leurs composantes

- 4.1 En ce qui concerne l'exercice 2019, la Cour des comptes n'a pas observé d'anomalie ou de manquement significatif quant à la manière dont les différents partis politiques ont respecté les exigences formelles relatives à l'identification de leurs différentes composantes.
- 4.2 Comme lors des exercices précédents, divers manquements formels mineurs continuent à être observés, à des degrés divers, auprès de la plupart des partis, portant sur l'absence occasionnelle, voire systématique :
- de la profession des membres de l'organe de gestion (ou la confusion de cette dernière avec la fonction dans l'organe de gestion);
 - de l'adresse de membres de l'organe de gestion;
 - du numéro de l'article des statuts relatif à l'objet social des ASBL ou de l'objet social lui-même;
 - de la composition de l'organe de contrôle.
- 4.3 Un parti [CD&V] fait occasionnellement mention de la nationalité des membres de son organe de gestion. Cette donnée ne fait pas partie de celles prévues par le schéma légal.
- 4.4 Un parti [PVDA-PTB] communique les données identificatrices d'une nouvelle composante (*Association de fait Groupe PTB-PVDA Parlement Wallonie-Bruxelles SASP*) mais ne fait mention d'aucune profession, ni adresse, des membres de son organe de gestion.

5 Respect des schémas prévus pour la présentation des données relatives aux comptes des composantes et au compte consolidé

- 5.1 Divers manquements formels mineurs sont observés auprès de l'un ou l'autre parti :
- l'utilisation de tout ou partie du schéma consolidé en lieu et place du schéma prévu pour les composantes;
 - la présentation de comptes bilingues;
 - l'indication du numéro national d'entreprise sur chaque page des seuls comptes consolidés;
 - la mention de montants négatifs entre parenthèses (en lieu et place de l'utilisation du signe « moins »);
 - l'absence de certains sous-totaux ou totaux de rubriques.
- 5.2 La Cour des comptes n'a pas observé d'anomalie comptable significative au niveau des annexes des comptes consolidés (examen limité).

6 Exhaustivité et présentation générale des données financières

- 6.1 L'exhaustivité et la présentation générale des comptes ne posent pas de problèmes majeurs. Cette observation tient compte des entités pour lesquelles les partis ont justifié ou commenté antérieurement l'absence de toute donnée financière ainsi que les éventuelles particularités structurelles ou comptables de certaines de leurs composantes.
- 6.2 Les comptes consolidés d'un parti [DéFI] sont présentés en format "paysage", ce qui ne correspond pas au schéma légal et nuit à leur lisibilité.
- 6.3 L'annexe XI.A d'un parti [PP] mentionne un montant de 260.027 euros en regard du poste "Charges électorales". Ce montant est normalement détaillé à l'annexe XI.B. Celle-ci ne comprend toutefois qu'un seul poste pour un montant de 184.211 euros.

7 Rapport du réviseur d'entreprises - Remarques éventuelles relatives à l'attestation des comptes

- 7.1 Tous les rapports des réviseurs d'entreprises portant sur la comptabilité des partis sont joints et sont formulés sans réserve.
- 7.2 Tous les rapports mentionnent, conformément au point 4.b. de l'annexe à la loi du 4 juillet 1989, le caractère suffisant de l'organisation administrative et comptable des partis politiques.

8 Rapport du réviseur d'entreprises - Analyse destinée à favoriser la compréhension de la situation financière et des résultats ainsi que la comparabilité

- 8.1 Les dispositions du point 4.c. de l'annexe à la loi du 4 juillet 1989 laissent une part d'appréciation dans le chef du réviseur d'entreprises. La nature et l'étendue des informations fournies varient ainsi fortement selon les partis politiques.
- 8.2 Comme lors des précédents exercices, le rapport du réviseur d'entreprises d'un parti [MR] ne comporte aucune analyse mais renvoie ¹² au rapport du conseil d'administration sur les comptes consolidés joint en annexe.
- 8.3 Le rapport du réviseur d'entreprises d'un autre parti [DéFI] mentionne¹³ qu'il fait *"également rapport sur les aspects suivants qui sont susceptibles de favoriser la compréhension de la situation financière [...]"*. Aucune information en la matière n'est toutefois reprise dans le rapport financier du parti.

9 Données relatives aux règles d'évaluation (Cadre XVI)

- 9.1 Tous les rapports financiers mentionnent des règles d'évaluation. L'étendue de ces dernières varie toutefois selon les différents partis.
- 9.2 Trois partis [MR - PVDA-PTB - PP] mentionnent exclusivement les règles d'évaluation reprises dans le schéma légal.
- 9.3 Les autres partis reprennent des règles d'évaluation différentes et généralement plus détaillées que celles figurant dans le schéma légal.
- 9.4 Sept partis [N-VA - Vlaams Belang - Open Vld - Ecolo - sp.a - Groen - cdH] mentionnent spontanément le fait qu'ils produisent l'ensemble de leurs règles d'évaluation.
- 9.5 Un parti [DéFI] reprend les règles d'évaluation du schéma légal tout en y ajoutant une ligne (obligation de constituer des provisions pour tous les risques prévisibles) qui ne fait toutefois que reformuler une obligation prévue par la législation comptable. Nonobstant le nombre réduit des règles d'évaluation communiquées, le parti précise de nouveau, dans un commentaire¹⁴ faisant suite à l'identification de ses composantes, que : *« [les règles d'évaluation] reprennent l'intégralité de celles intervenant dans le cadre des opérations comptables de l'entité consolidante et des composantes consolidées »*.
- 9.6 Un parti [PP] ne fait pas mention de la règle d'évaluation prévue par l'actuel schéma légal qui fait état de l'absence de stocks, de créances ou de dettes exprimés en devises.

¹² DOC 55 1384/002, p. 728.

¹³ DOC 55 1384/004, p. 1945.

¹⁴ DOC 55 1384/004, p. 1851.

Ainsi que déjà précisé dans les précédents avis, cette observation n'est toutefois pertinente que si la Commission de contrôle considère que le texte repris au cadre XVI fait effectivement partie intégrante du schéma financier.

À ce sujet, la Cour rappelle les diverses recommandations formulées au point 3, b, de la page 6 du présent avis.

10 Données relatives à la méthode de consolidation (Cadre XVII)

- 10.1 À l'exception de deux partis [PVDA-PTB - DéFI] qui ne reprennent aucune mention à ce cadre, la manière dont l'ensemble des partis politiques a complété le cadre XVII n'appelle pas de remarque.
- 10.2 Un parti [sp.a] communique un cadre XVII dûment complété mais dont les titres de colonnes sont illisibles.

11 Données relatives au tableau de concordance des patrimoines (Cadre XVIII)

- 11.1 Comme lors des précédents exercices, un parti [Ecolo] communique un second cadre XVIII qui intègre les mouvements sur subsides. De ce fait, cette annexe pourrait utilement remplacer l'actuel cadre XVIII.
- 11.2 Le rapport financier de deux partis [PS - DéFI] ne mentionne pas le texte repris dans le schéma légal, au bas du cadre XVIII (rubrique « Remarques »). Chez l'un des deux partis [PS], des remarques ad hoc sont néanmoins formulées. Pour le second parti [DéFI], tout comme lors des précédents exercices, un réajustement de la position des lignes de ce cadre (et du cadre XVII) est à recommander.
- 11.3 Un parti [sp.a] communique un cadre XVIII dûment complété mais dont les titres de colonnes et de totaux sont illisibles.

12 Demandes de renseignements supplémentaires

La Cour des comptes a adressé des demandes de renseignements supplémentaires à neuf partis politiques. Tous les partis ont communiqué leurs réponses dans le délai imparti (un mois).

Partie 2 - Aspects financiers

1 Examen des variations entre exercices

Comme lors des précédents avis, l'examen des variations entre exercices a été réalisé par rapport à un double seuil (critère) de matérialité.

Un montant absolu, égal à 5% du pied du bilan consolidé de l'année 2019, a été retenu comme premier seuil de matérialité. Tout montant supérieur à ce chiffre de référence, qu'il porte sur l'exercice 2019 ou sur l'exercice précédent, a été examiné en vue de vérifier s'il répondait également à un second seuil de matérialité.

Le second critère retenu porte sur la hauteur de la variation intervenue entre les deux exercices. Tout chiffre de l'exercice 2019, présentant une valeur au minimum doublée - ou au minimum réduite de moitié - par rapport à celle de l'exercice 2018 est considéré comme respectant le second critère de matérialité.

Sur la base de ces deux seuils cumulés, la Cour des comptes a procédé à un examen de l'ensemble des variations annuelles figurant dans les rapports financiers. Toute rubrique dont les montants répondent au double critère précité est évoquée ci-après et peut constituer un point d'attention pour la Commission de contrôle.

Lorsqu'une explication de la variation enregistrée a pu être approchée grâce aux données reprises dans les états financiers ou aux renseignements additionnels communiqués par les partis, elle est reprise en commentaire.

1.1 Constatations communes à la majorité des partis politiques

L'exercice 2019, tout comme l'exercice 2018, a été une année électorale.

Tous les partis, sauf trois [N-VA – Ecolo – Groen], comptabilisent, en 2019, des charges de publicité, de propagande, d'assemblées, y compris les charges électorales, supérieures à 2018.

À l'exception d'un parti [PVDA-PTB] qui a enregistré une dotation nette, tous les autres partis ont procédé à des reprises/utilisations nettes de provisions pour risques et charges (lesquelles comprennent - mais pas exclusivement - les provisions pour propagande électorale).

La conjonction des deux phénomènes évoqués ci-dessus génère une incidence négative sur le compte de résultats 2019 des partis politiques, à l'exception de quatre d'entre eux [N-VA – MR – Ecolo – sp.a].

Les observations qui suivent portent sur les montants bilantaires consolidés. Dans le chef de la plupart des partis, une ou deux composantes enregistrent les principales variations en matière de charges électorales et de mouvements de provisions y associés. Afin d'éviter d'inutiles redites, ces variations de charges (au niveau des composantes) ne sont pas évoquées dans les paragraphes qui suivent.

Le tableau ci-après illustre, pour l'ensemble des partis politiques, les chiffres observés en la matière.

Tableau 1 – Incidence, sur le compte de résultats, des variations des charges comptabilisées en matière de publicité, de propagande et d'assemblées, y compris les charges électorales, et des mouvements de provisions pour risques et charges (en milliers d'euros)

Partis	Charges (1)		Delta en résultat (3)	Provisions (2)		Delta en résultat (4)	Delta net en résultat (5)
	2019	2018		2019	2018		
N-VA	7.513	9.374	1.861	-1.200	-1.400	-200	1.661
PS	4.337	2.733	-1.604	-1.690	-670	1.020	-584
Vlaams Belang	4.741	3.102	-1.639	-632	179	811	-828
MR	4.942	3.528	-1.414	-2.144	-275	1.869	455
CD&V	4.172	3.135	-1.037	-1.774	-1.244	530	-507
PVDA-PTB	1.217	647	-570	208	-52	-260	-830
Open Vld	4.929	2.473	-2.456	-2.285	-1.032	1.253	-1.203
Ecolo	1.119	1.190	71	-186	-127	59	130
sp.a	4.560	3.285	-1.275	-2.931	-608	2.323	1.048
Groen	1.522	1.579	57	-204	-604	-400	-343
cdH	2.852	1.506	-1.346	-1.587	-547	1.040	-306
DéFI	1.128	460	-668	-10	0	10	-658
PP	269	138	-131	-124	-51	73	-58

- (1) Ce poste correspond à la rubrique II, B, 4, « Charges de publicité, de propagande et d'assemblées, y compris les charges électorales » du compte de résultats (consolidé).
- (2) Ce poste correspond à la rubrique II, F, du compte de résultats (consolidé). Montant positif = dotation nette aux provisions pour risques et charges. Montant négatif = utilisation nette ou reprise nette de provisions pour risques et charges.
- (1&2) Les données chiffrées composant les colonnes « Charges » et « Provisions » contiennent des montants autres que ceux strictement liés aux seules charges électorales. L'incidence nette de ces dernières sur le compte de résultats est fournie par la dernière ligne de l'annexe XI.C des rapports financiers.

- (3) Pour tous les partis, ce delta représente l'incidence sur le compte de résultats 2019 (par rapport à 2018) de la comptabilisation, au cours de l'exercice 2019, des charges de publicité, de propagande et d'assemblées, y compris les charges électorales.
- (4) Ce delta représente l'incidence sur le compte de résultats 2019 (par rapport à 2018) des mouvements de provisions pour risques et charges enregistrés au cours de l'exercice.
- (5) Ce delta représente l'impact final net sur le compte de résultats 2019 (par rapport à 2018), des impacts cumulés évoqués aux points (3) et (4). Montant positif = impact net positif. Montant négatif = impact net négatif.

1.2 N-VA

a) Comptes consolidés

Pas de rubrique concernée.

b) Composantes

Pas de rubrique concernée.

1.3 PS

a) Comptes consolidés

- Le mali reporté passe de -1.102.104 euros à -2.984.580 euros en raison du résultat consolidé négatif.
- Les provisions pour propagande électorale reprises au passif passent de 3.525.855 euros à 1.397.831 euros, à la suite des utilisations de provisions enregistrées au cours de l'exercice (Cf. tableau 1 ci-dessus).
- Le résultat courant avant résultat financier passe de -112.847 euros à -1.939.661 euros. Les principaux éléments qui contribuent à cette variation sont la diminution des produits sur activités courantes, l'augmentation des charges de publicité, de propagande, d'assemblées, y compris les charges électorales (partiellement compensée par une utilisation de provisions pour risques et charges) ainsi que l'accroissement des autres charges sur activités courantes.

b) Composantes

- Les autres créances à un an au plus de l'ASBL Fonsoc (entité consolidante) passent de 674.109 euros à 89.064 euros en raison, notamment, de l'annulation de diverses créances estimées irrécouvrables (information supplémentaire).

Les contributions des entités liées consolidées de la même composante passent de 1.863.083 euros à 5.377.434 euros. Cette variation est notamment générée par une contribution plus importante de l'*association de fait Groupe socialiste du parlement de la fédération Wallonie-Bruxelles*, qui passe de 140.141 euros à 1.140.441 euros et par celle de l'*association de fait Groupe socialiste de la Chambre*, qui passe de 759.000 euros à 2.091.471 euros. Le parti a expliqué que l'accroissement de ces contributions (parmi d'autres) résultait d'une sollicitation du conseil d'administration de l'entité consolidante, adressée aux chefs de groupe en vue de verser une dotation exceptionnelle afin de financer les élections (information supplémentaire).

- Les valeurs disponibles de l'*association de fait Groupe socialiste du parlement de la fédération Wallonie-Bruxelles* passent de 907.693 euros à 65.354 euros. Cette diminution est à mettre en relation avec l'accroissement des charges de dotations aux entités liées consolidées (information supplémentaire).

Le résultat courant avant résultat financier de la même composante passe de 216.646 euros à -619.949 euros. L'accroissement de la contribution allouée à l'*ASBL Fonsoc* (voir ci-avant) en constitue la raison principale.

- Le boni reporté de l'*association de fait Groupe socialiste de la Chambre* passe de 1.462.973 euros à 276.923 euros, essentiellement en raison du résultat courant avant résultat financier, qui passe de 267.296 euros à -1.239.915 euros. Pour cette composante également, l'accroissement de la contribution allouée à l'*ASBL Fonsoc* (voir ci-avant) constitue la cause principale de la variation.
- Les placements de trésorerie de l'*association de fait Groupe socialiste du parlement wallon* passent de 1.519.839 euros à 128.153 euros. Cette variation est principalement à mettre en relation avec les charges exceptionnelles de l'exercice qui passent de 0 euro à 907.864 euros (voir infra) ainsi qu'avec le financement des charges électorales (information supplémentaire).

Les charges exceptionnelles de cette composante passent de 0 euro à 907.864 euros essentiellement en raison du financement exceptionnel demandé dans le cadre des élections (information supplémentaire) (cf. également le dernier alinéa relatif à l'entité consolidante)

Le résultat reporté ainsi que le résultat de l'exercice de la même composante passent tous deux de 146.201 euros à -863.122 euros. La raison principale de cette variation réside dans les charges exceptionnelles évoquées ci-dessus.

1.4 Vlaams Belang

a) Comptes consolidés

La perte reportée passe de -2.243.174 euros à -251.349 euros, étant donné que le résultat courant avant résultat financier passe de -2.253.044 euros à -208.562 euros. L'augmentation des contributions publiques belges (qui passent de 2.544.380 euros à 5.222.963 euros) en raison des résultats électoraux favorables ainsi que celle des contributions des mandataires en constituent les principales raisons. Ces impacts positifs sont partiellement tempérés par l'accroissement net (compte tenu des

utilisations de provisions) des charges de publicité, de propagande et d'assemblées, y compris les charges électorales, évoqué dans le tableau 1 ci-dessus.

b) Composantes

- Les autres créances à un an au plus de l'*association de fait Vlaams Belang* passent de 1.213.715 euros à 3.242.474 euros, principalement en raison de l'augmentation de sa créance de 1.845.500 euros sur la composante *ASBL Vrijheidsfonds*, résultant du report de transactions financières entre les deux composantes (information supplémentaire).

Auprès de la même composante, les valeurs disponibles passent de 3.689.840 euros à 1.036.951 euros en raison du report des transactions financières avec l'*ASBL Vrijheidsfonds*, évoqué ci-dessus et du cash flow négatif de l'exercice à hauteur de 807.500 euros (informations supplémentaires).

La perte reportée de cette même composante passe de -2.103.151 euros à -174.106 euros en raison du résultat positif de l'exercice.

Les provisions pour propagande électorale reprises au passif du bilan de cette composante passent de 800.000 euros à 165.500 euros en raison des utilisations de provisions de l'exercice.

Les contributions publiques belges au profit de cette composante passent de 257.889 euros à 1.331.326 euros et les autres contributions en provenance d'entités liées consolidées passent de 1.446.500 euros à 3.050.000 euros. Le premier accroissement est dû au résultat favorable des élections du 26 mai 2019. Le second résulte d'une dotation plus importante de l'*ASBL Vrijheidsfonds* (entité consolidante) afin de répondre à la couverture des frais de fonctionnement du parti, entre autres au niveau des charges de publicité, de propagande et d'assemblées, y compris les charges électorales (informations supplémentaires).

Le résultat courant avant résultat financier de cette composante passe de -2.110.496 euros à -176.059 euros. Ce sont essentiellement les augmentations évoquées à l'alinéa précédent qui expliquent la variation observée.

- Les valeurs disponibles de l'*ASBL Vrijheidsfonds* (entité consolidante) passent de 1.377.959 euros à 3.296.011 euros, alors que les autres dettes à un an au plus de la même composante passent de 993.176 euros à 2.838.700 euros. Ces variations sont principalement la conséquence du report des transactions financières déjà précédemment évoqué (information supplémentaire).

Toujours auprès de cette composante, les contributions en provenance des mandataires (produits) passent de 140.342 euros à 421.874 euros, alors que les dotations aux entités liées consolidées (charges) passent de 1.427.000 euros à 3.050.000 euros. La première variation découle du résultat favorable des élections du 26 mai 2019 et de l'augmentation substantielle du nombre d'élus du parti entraînant celle des contributions des mandataires. La seconde variation résulte de la dotation versée à l'*association de fait Vlaams Belang* (voir ci-dessus) (informations supplémentaires).

1.5 MR**a) Comptes consolidés**

- Les immobilisations en cours et acomptes versés passent de 1.145.253 euros à 0 euro en raison de l'achèvement des travaux de rénovation du siège social de l'*ASBL GAL*.
- Les provisions pour propagande électorale reprises au passif passent de 2.583.500 euros à 400.000 euros en raison des utilisations de provision de l'exercice. (Cf. tableau 1 ci-dessus).

b) Composantes

Les immobilisations en cours et acomptes versés de l'*ASBL Gestion et Action Libérale* (entité consolidante) passent 1.145.253 euros à 0 euro pour la même raison que celle évoquée au niveau des comptes consolidés.

Les placements de trésorerie de la même composante passent de 1.960.994 euros à 414.935 euros, principalement en raison du financement des charges électorales et, à la marge, de celui des travaux de rénovation (information supplémentaire).

Parallèlement à l'évolution observée au niveau du bilan consolidé, les provisions pour propagande électorale reprises au passif de cette composante passent de 2.500.000 euros à 400.000 euros en raison des utilisations de provision de l'exercice.

Le résultat courant avant résultat financier de la même composante passe de 182.520 euros à 1.139.862 euros, principalement en raison des mouvements évoqués au tableau 1 ci-dessus.

1.6 CD&V**a) Comptes consolidés**

Pas de rubrique concernée.

b) Composantes

La perte reportée de l'*ASBL Unitas* passe de -296.122 euros à -1.183.896 euros en raison du résultat négatif de l'exercice. Ce dernier est principalement influencé par le résultat courant avant résultat financier, qui passe de -310.594 euros à -1.177.645 euros, essentiellement en raison de la diminution des produits sur activités courantes.

1.7 PVDA-PTB

a) Comptes consolidés

- Les autres créances à un an au plus passent de 1.710.932 euros à 8.227 euros. Lors du précédent exercice, l'analyse communiquée par le réviseur d'entreprises avait expliqué l'importance du montant par un ajustement des contributions publiques belges afférentes aux exercices 2014 à 2018, que la Commission de contrôle avait accordé, en sa séance du 4 avril 2019, à hauteur de 1.650.746 euros. Le recouvrement de ces dotations explique la diminution enregistrée en 2019.
- Le recouvrement de la créance précitée ainsi que le résultat positif de l'exercice contribuent à l'accroissement des valeurs disponibles qui passent de 1.177.306 euros à 4.880.310 euros.
- Les comptes de régularisation repris à l'actif passent de 8.189 euros à 474.002 euros. Le parti a communiqué le détail des postes concernés (information supplémentaire). Ces derniers n'appellent pas de remarque et ne nécessitent pas d'être détaillés dans le cadre du présent rapport.
- Les produits en provenance des contributions des mandataires passent de 396.390 euros à 2.792.690 euros. L'accroissement du nombre d'élus en 2019 explique l'augmentation observée (information supplémentaire).

b) Composantes

- Pour les mêmes raisons que celles évoquées au niveau des comptes consolidés, les autres créances à un an au plus de l'ASBL PVDA-PTB-22 (entité consolidante) passent de 1.650.746 euros à -6.923 euros.

Les valeurs disponibles de la même composante passent de 891.369 euros à 4.390.450 euros pour des raisons identiques à celles mentionnées au niveau des comptes consolidés.

Le boni reporté de la même composante passe de 1.097.609 euros à 4.561.266 euros en raison du résultat positif de l'exercice.

Les comptes de régularisation repris au passif de cette composante passent de 1.373.857 euros à 91.129 euros. L'accroissement important qui avait été observé en 2018 résultait d'écritures de fin d'exercice destinées à équilibrer les dotations attribuées avec les dotations reçues de manière à fournir, selon le parti, une information claire sur la répartition de la dotation fédérale entre les différentes composantes. Pour l'exercice 2019, le parti a précisé que les dotations publiques dont avait bénéficié la composante consolidante permettaient à cette dernière de fournir des liquidités suffisantes aux autres composantes. En conséquence, l'écriture de fin d'exercice passée en 2018 n'a plus de raison d'être et a donc été extournée (information supplémentaire).

Les contributions des entités liées consolidées (produits) de la même composante passent de 589.205 euros à 0 euro. Les dotations aux entités consolidées (charges) passent de 2.458.185 euros à 366.738 euros. Le parti a expliqué, qu'en 2019, la

composante a reçu 1.829 mille euros de contributions des entités liées consolidées et qu'elle a versé 2.195 mille euros de dotations aux entités liées consolidées. Les mouvements en produits et les charges ont tous été comptabilisés sur le même compte, à savoir celui des charges, ce qui explique les deux variations observées (information supplémentaire). A ce propos, la Cour observe que des compensations entre rubriques comptables ne sont pas autorisées.

Les contributions des mandataires de la même composante passent de 302.543 euros à 2.459.088 euros. Le parti a précisé que la composante consolidante regroupe les rétrocessions de tous les élus du parti au niveau régional et fédéral. L'accroissement du nombre d'élus en 2019 explique l'augmentation observée (information supplémentaire).

La conjugaison des trois mouvements précités contribue principalement à l'accroissement du résultat courant avant résultat financier de cette même composante, qui passe de 434.379 euros à 3.467.055 euros.

- Les comptes de régularisation repris à l'actif de l'*association de fait Parti du Travail de Belgique* passent de 1.116.390 euros à 100.052 euros pour une raison identique à celle évoquée au niveau des comptes de régularisation de l'*ASBL PVDA-PTB-22*.

Le boni reporté de la même composante passe de 958.667 euros à 134.838 euros en raison du résultat négatif de l'exercice.

Les contributions des entités liées consolidées de la même composante passent de 1.334.291 euros à 556.916 euros en raison du fait que l'entité consolidante assure dorénavant le financement des autres composantes (information supplémentaire).

Le résultat courant avant résultat financier de la même composante passe de 1.020.053 euros à -822.840 euros. La diminution des contributions des entités liées consolidées, ci-dessus évoquée (produits) ainsi que l'accroissement des contributions aux entités liées consolidées (charges) en constituent les principaux éléments explicatifs.

- Le boni reporté de l'*ASBL Dienen* passe de 602.653 euros à 258.750 euros en raison du résultat négatif de l'exercice. Le résultat courant avant résultat financier de cette composante passe en effet de 41.684 euros à -343.405 euros, essentiellement en raison de l'accroissement des charges de personnel.

1.8 Open Vld

a) Comptes consolidés

- Les provisions pour propagande électorale reprises au passif du bilan passent de 2.448.000 euros à 178.000 euros en raison des utilisations de provisions, telles qu'évoquées dans le tableau 1 ci-dessus.
- Les dotations aux entités liées non consolidées passent de 664.260 euros à 225.212 euros. Le montant plus important observé en 2018 résulte du fait que cette année avait connu des élections communales (information supplémentaire).
- Le résultat courant avant résultat financier passe de -300.798 euros à -1.132.627 euros. La dégradation de ce résultat résulte principalement d'une réduction des produits sur activités courantes et de l'accroissement des charges de publicité, de propagande, d'assemblées, y compris les charges électorales. Ces variations à impact négatif ne sont que partiellement compensées par les utilisations de provisions (cf. tableau 1), par de moindres dotations aux entités liées non consolidées et par la diminution des charges de publications.

b) Composantes

Les valeurs disponibles de l'association de fait *Vlaamse Liberalen & Democraten* passent de 5.127.886 euros à 2.282.705 euros, principalement en raison de l'accroissement des charges de publicité, de propagande, d'assemblées, y compris les charges électorales, celles-ci étant intégralement financées au moyen des valeurs disponibles (information supplémentaire).

Les provisions pour propagande électorale reprises au passif du bilan de cette même composante passent de 2.478.000 euros à 178.000 euros en raison des utilisations de provisions de l'exercice.

Le résultat courant avant résultat financier de cette composante passe de 53.006 euros à -398.345 euros. La diminution des produits sur activités courantes et l'augmentation des charges sur activités courantes contribuent de manière conjuguée à cette variation.

1.9 Ecolo

a) Comptes consolidés

Le résultat courant avant résultat financier passe de -417.314 euros à 1.477.694 euros. L'accroissement des contributions publiques belges et des contributions des mandataires sont les principales raisons de cette évolution.

b) Composantes

- Les valeurs disponibles de l'ASBL *Ecodota - Ecolo fédéral* (entité consolidante) passent de 456.095 euros à 1.379.016 euros. Cette variation est principalement liée à celle du résultat de l'exercice qui passe de -187.683 euros à 776.550 euros. Ledit résultat est positivement influencé, tout comme au niveau des comptes consolidés, par l'accroissement des contributions publiques belges et des mandataires. Ces

variations positives sont tempérées par l'accroissement des charges de dotations aux entités liées consolidées, des dotations aux provisions pour risques et charges ainsi que des charges de personnel.

La variation du résultat de l'exercice explique celle du résultat reporté de la même composante qui passe de 535.085 euros à 1.311.635 euros.

Les provisions pour propagande électorale reprises au passif de cette même composante passent de 108.000 euros à 585.914 euros en raison de la dotation de l'exercice.

- La rubrique « fonds social et réserves » de l'*ASBL Maison Bruxelloise de l'Écologie* passe de 152.270 euros à 358.190 euros en raison du résultat positif de l'exercice, largement influencé par l'accroissement des contributions des entités liées consolidées.

1.10 sp.a

a) Comptes consolidés

- Les provisions pour propagande électorale reprises au passif du bilan passent de 4.864.262 euros à 1.958.262 euros en raison des utilisations de provisions, telles qu'évoquées dans le tableau 1 ci-dessus.
- Les dettes sur activités courantes à un an au plus passent de 1.034.112 euros à 214.850 euros. La diminution résulte de l'absence, en 2019, contrairement à 2018, de factures de fin d'année non encore apurées au terme de l'exercice (information supplémentaire).
- Les produits divers passent de 1.142.068 euros à 409.178 euros. Lors du précédent exercice, l'importance des produits divers avait fait l'objet d'un commentaire par le parti, précisant qu'elle résultait principalement de la récupération de charges relatives aux élections communales d'octobre 2018 auprès d'entités locales non consolidées.

b) Composantes

- Les provisions pour propagande électorale reprises au passif de l'*ASBL OSP* (entité consolidante) passent de 2.160.447 euros à 1.030.447 euros en raison des utilisations de l'exercice.

Les dettes sur activités courantes à un an au plus de la même composante passent de 777.219 euros à 137.975 euros pour une raison identique à celle évoquée au niveau des comptes consolidés.

Le résultat courant avant résultat financier de cette composante passe de 69.691 euros à 1.131.422 euros. La diminution des contributions publiques belges est plus que compensée par l'effet conjoint de l'augmentation des contributions en provenance des entités liées consolidées (produits) et de la diminution des charges sur activités courantes.

- Les provisions pour propagande électorale reprises au passif de *l'ASBL OSP.A Oost-Vlaanderen* passent de 758.315 euros à 295.315 euros en raison des utilisations de l'exercice.

1.11 Groen

a) Comptes consolidés

- Les dettes sur activités courantes à un an au plus passent de 154.466 euros à 357.053 euros essentiellement en raison de multiples factures reçues en fin d'exercice et de la comptabilisation d'une facture à recevoir (décompte du secrétariat social) (information supplémentaire).
- Le résultat courant avant résultat financier passe de -240.971 euros à 308.482 euros. Le léger accroissement des produits sur activités courantes, conjugué à la légère diminution des charges sur activités courantes expliquent l'amélioration observée.

b) Composantes

Les produits divers de *l'association de fait Groen Nationaal* passent de 465.976 euros à 182.178 euros. Le parti a précisé, qu'en 2018, un montant plus important de dépenses avait été repercuté vers les entités non consolidées en raison des élections communales (information supplémentaire).

1.12 cdH

a) Comptes consolidés

- Les autres dettes à un an au plus passent de 394.740 euros à 34.646 euros en raison de la comptabilisation, fin 2018, de l'encaissement de la dotation pour le premier trimestre de l'année suivante, essentiellement au niveau des comptes de *l'ASBL Action Solidaire* (222 mille euros) et de *l'association de fait groupe cdH du Parlement Wallon* (123 mille euros) (information supplémentaire).
- Les charges de publications passent de 716.800 euros à 182.416 euros. En 2018, les charges de publications étaient passées de 199.687 euros à 716.800 euros en raison de l'accroissement des dépenses en matière de propagandes et de communications politiques. La Cour des comptes avait mentionné qu'il était possible qu'une partie des charges comptabilisées sous ce poste relève de la rubrique II.B.4. du compte de résultats, relative aux charges de réclame, de propagande et d'assemblées, y compris des charges électorales.

En 2019, le parti a précisé que les frais liés à des communications politiques, à la production de brochures et, d'une manière générale, à tout document imprimé destiné à être diffusé peuvent être considérés, selon les circonstances, comme des charges de publications, sous la rubrique II.B.3, ou comme des charges de publicité,

de propagande électorale ou non. Le parti mentionne encore que, dans une année d'élections fédérales et régionales, ces types de dépenses sont évidemment plus directement dédiés à la promotion de son programme et au soutien de ses candidats. C'est notamment ce qui contribue, en 2019, à la diminution des charges de publication et à l'augmentation plus que proportionnelle des dépenses électorales (informations supplémentaires).

b) Composantes

- Les provisions pour propagande électorale reprises au passif de l'ASBL *Action solidaire* (entité consolidante) passent de 2.394.000 euros à 1.434.000 euros en raison des utilisations de provisions de l'exercice.

Parallèlement à l'observation formulée au niveau des comptes consolidés, les charges de publication de la même composante passent de 552.983 euros à 147.983 euros.

1.13 DéFI

a) Comptes consolidés

- Le bénéfice reporté passe de 517.735 euros à -105.731 euros en raison du résultat négatif de l'exercice qui passe de -169.731 euros à -622.046 euros. Les mouvements évoqués au tableau 1 ainsi que la diminution des produits exceptionnels influencent négativement le résultat de l'exercice. Cette variation est toutefois partiellement atténuée par la diminution des charges de fonctionnement administratif, de publications et de personnel.
- Les capitaux propres passent de 536.716 euros à -86.750 euros. S'il n'est pas procédé à un refinancement, la présence de capitaux propres négatifs au niveau des comptes consolidés constitue une menace pour la survie économique du parti. Sur ce point particulier, le parti a fait savoir qu'il a pris les mesures nécessaires en vue d'assurer sa pérennité et que les associations qui font partie de son périmètre de consolidation ont voté à l'unanimité en faveur de la continuité de l'organisation. Il précise par ailleurs qu'il a décidé d'accélérer le remboursement d'un emprunt contracté en 2019, ce qui – selon le parti – *"démontre une volonté de récupérer des liquidités dans les meilleurs délais"* (informations supplémentaires).
- Les dettes financières à plus d'un an envers les établissements de crédit passent de 0 euro à 213.762 euros et les dettes à plus d'un an échéant dans l'année passent de 0 euro à 177.968 euros.
- Les dons, donations ou legs de personnes physiques passent de 47.384 euros à 5.351 euros.
- Les charges de publications passent de 108.783 euros à 0 euro.

- Les produits exceptionnels passent de 169.114 euros à 45.350 euros. Lors du précédent exercice, l'analyse communiquée par le réviseur d'entreprises mentionnait qu'ils résultaient principalement d'une régularisation de la dotation fédérale depuis 2014. Pour l'exercice sous rubrique, le rapport financier précise¹⁵ que le poste "*comprend l'ajustement de la rétribution d'élus en Flandre*"

b) Composantes

Le seuil de matérialité (5% du total du bilan consolidé) du parti DéFI est de 46.000 euros. Cette faible valeur conduit à dégager un nombre important de variations à relever, au niveau des trois composantes consolidées. Étant donné que la plupart de ces évolutions se reflètent directement au niveau des comptes consolidés, elles ne sont pas commentées au niveau des composantes.

1.14 PP

a) Comptes consolidés

Au terme de l'exercice 2019, l'actif est uniquement constitué de 1.000 euros d'immobilisations financières et de 2.870 euros de créances. Le passif mentionne 1.739 euros de fonds propres (et non 3.504 euros comme erronément repris dans le bilan consolidé) ainsi qu'une dette de 2.131 euros.

Le rapport du réviseur mentionne¹⁶ que "*le parti populaire a décidé de mettre un terme à ses activités. Les comptes ont été établis en discontinuité et elle [il] ne possède plus ni personnel, ni bureaux.*"

b) Composantes

Pas d'examen opéré en raison de la liquidation annoncée par le parti

2 Examen général des comptes des composantes et des comptes consolidés

La présente rubrique ne reprend que les observations au sujet desquelles les partis n'ont pas, au cours de l' (des) exercice(s) précédent(s), formulé de commentaires explicatifs.

- 2.1 A l'exception de trois partis [PS – PVDA-PTB - DéFI], aucune remarque n'est à formuler.
- 2.2 Les charges exceptionnelles reprises au niveau des comptes consolidés d'un parti [PS] mentionnent un montant de 15.588 euros, alors que ces dernières atteignent 907.864 euros au niveau de l'une de ses composantes. Le parti a expliqué que le bureau qui consolide les comptes a reclassé la charge exceptionnelle vers la rubrique de dotations aux entités liées consolidées, avant de procéder à l'élimination des comptes réciproques (information supplémentaire).

¹⁵ DOC 55-1384-004, p. 1931.

¹⁶ DOC 55-1384-004, p. 1986.

- 2.3 Divers postes d'actif et de passif d'un parti [PVDA-PTB] présentent des montants anormalement associés d'un signe moins. On observe notamment ce phénomène au niveau des dettes financières à un an au plus envers les établissements de crédit (-41,58 euros) du bilan consolidé. Au niveau de la composante *ASBL PVDA-PTB-22*, le poste des autres créances à un an au plus fait également mention d'un montant négatif (-6.922,79 euros). Il en est de même au niveau des créances à un an au plus sur les activités courantes (-4.012,49 euros) et des autres créances à un an au plus (-118,94 euros) de *l'association de fait Parti du Travail de Belgique*. Le parti a communiqué les motifs conduisant à la présence de soldes négatifs (information supplémentaire). Il ne s'est toutefois pas prononcé sur la raison de l'absence des reclassements comptables normalement requis en cas de soldes négatifs.
- 2.4 Les comptes de bilan des composantes d'un parti [DéFI] présentent, au passif, le résultat reporté en utilisant à la fois les rubriques "Bénéfice reporté" et "Perte reportée", ce qui est contraire aux usages comptables et nécessite l'addition des deux postes pour déterminer le montant effectivement reporté au terme des exercices.
- 2.5 Le même parti [DéFI] a précisé que la divergence observée au niveau du bilan consolidé entre la variation du résultat reporté (-623.466 euros) et le résultat de l'exercice (-622.046 euros) est due à une écriture d'extourne de charges à reporter vraisemblablement passée après que les comptes consolidés aient été établis (information supplémentaire).

3 Vérification arithmétique de la relation entre la variation du patrimoine consolidé et le résultat consolidé de l'exercice

Sur la base notamment du tableau « Évolution du patrimoine consolidé » (qui figure dans les commentaires des comptes annuels consolidés), la Cour a vérifié le caractère correct de la relation mathématique « Nouveau patrimoine consolidé = Patrimoine consolidé au terme de l'exercice précédent + Résultat consolidé de l'exercice - Variation des subsides en capital ».

Il ne ressort de cette vérification aucune divergence qui n'aurait pas été expliquée par ailleurs.

4 Vérification arithmétique de la relation entre le résultat consolidé et le cumul des résultats des différentes composantes

- 4.1 Après d'un parti [N-VA], la vérification de la relation « Résultat consolidé - Cumul des résultats des composantes = 0 » n'a pu être réalisée sur la base des comptes des composantes, en raison de l'absence, dans le rapport financier du parti, des comptes de résultats de trois composantes (cf. point 3.2 des aspects formels). La vérification complémentaire opérée, pour ces trois composantes, sur la base des informations communiquées dans l'annexe XVIII, n'appelle pas de remarque.

- 4.2 La vérification arithmétique décrite ci-dessus aboutit à une différence de 432.134 euros dans le chef d'un autre parti [PS]. Comme lors des précédents exercices, ce parti a évoqué, au niveau du cadre XVIII, le fait qu'il procède, dans le cadre de la consolidation, à des ajustements de comptes réciproques.
- 4.3 Après d'un autre parti [CD&V], la vérification arithmétique décrite ci-dessus n'a également pas pu être réalisée sur la base des comptes des composantes, en raison de l'absence, dans le rapport financier du parti, des informations financières relatives à deux composantes (cf. point 3.3 des aspects formels). Cette vérification, opérée sur la base des informations communiquées dans l'annexe XVIII, n'appelle pas de remarque. Néanmoins, le résultat de deux composantes repris à l'annexe XVIII (*ASBL Unitas Provincie Oost Vlaanderen* et *ASBL CD&V Fractie West-Vlaanderen*) diffère de celui repris au niveau des états financiers correspondants. La différence totale est toutefois marginale (85,36 euros).

5 Vérification arithmétique de la relation entre le patrimoine consolidé et le cumul des patrimoines des différentes composantes

La vérification de la relation « Patrimoine consolidé - Cumul des patrimoines des composantes = 0 » met en évidence les différences suivantes :

N-VA	0 euro
PS	1.068.863 euros [*]
MR	0 euro
CD&V	-93.483 euros [*]
Open Vld	0 euro
sp.a	0 euro
cdH	0 euro
Groen	0 euro
Ecolo	-16.293 euros [*]
Vlaams Belang	0 euro
PVDA-PTB	0 euro
DéFI	0 euro
PP	0 euro

Les trois divergences annotées d'un astérisque [*] ont fait l'objet, dans le cadre des rapports portant sur l'exercice 2019 ou sur des exercices antérieurs, de commentaires explicatifs ou encore d'éléments justificatifs, notamment via les cadres XVII et XVIII des annexes des comptes.

Partie 3 - Questions adressées à l'ensemble des partis politiques

Dans le cadre de son examen des rapports financiers relatifs à l'exercice 2019, la Cour des comptes n'a posé aucune question commune à l'ensemble des partis politiques.

Il existe aussi une version néerlandaise de ce rapport.
Er bestaat ook een Nederlandse versie van dit verslag.

■■■■■ ■■■■

ADRESSE

Cour des comptes
Rue de la Régence 2
B-1000 Bruxelles

TÉL.

+32 2 551 81 11

FAX

+32 2 551 86 22

www.courdescomptes.be

Advies van het Rekenhof betreffende de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten (Boekjaar 2019)

Verslag goedgekeurd in de algemene vergadering van het Rekenhof van 23 september 2020

INLEIDING

1 Voorwerp en wettelijke grondslag van het advies

Met een brief van 3 juli 2020 heeft de voorzitter van de Controlegcommissie van de Kamer van volksvertegenwoordigers betreffende de verkiezingsuitgaven en de boekhouding van de politieke partijen (hierna de Controlegcommissie), de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten voor het boekjaar 2019¹ toegezonden aan het Rekenhof met de vraag binnen een termijn van drie maanden een advies te bezorgen over de juistheid en de volledigheid van die verslagen.

Krachtens artikel 24, tweede lid, van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de financiering en de open boekhouding van de politieke partijen, gewijzigd door de wet van 6 januari 2014 en door de wet van 11 juni 2015, zendt de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers *"onverwijld een exemplaar van de financiële verslagen of van de in het eerste lid bedoelde parlementaire stukken, bij een ter post aangetekende brief, naar het Rekenhof met de opdracht om, met toepassing van artikel 1, 4°, derde lid, binnen drie maanden, een advies uit te brengen over de juistheid en de volledigheid van deze verslagen. Het Rekenhof kan daarbij bijkomende inlichtingen vragen aan de in artikel 22 bepaalde instelling."*

In zijn eerste advies van 6 augustus 2003 over de financiële verslagen met betrekking tot het boekjaar 2002² heeft het Rekenhof het wettelijke kader van zijn optreden gepreciseerd.

In het kader van zijn adviesverlening over de financiële verslagen van de politieke partijen heeft de wet van 6 januari 2014 tot wijziging van de wet van 4 juli 1989 drie van de controlemodaliteiten van het Rekenhof gewijzigd:

- Artikel 28, 3°, verlengt de termijn voor de controle van de financiële verslagen van één naar drie maanden.
- Artikel 28, 4°, bepaalt dat het Rekenhof bijkomende inlichtingen kan vragen aan de in artikel 22 bepaalde instelling.
- Artikel 31 bepaalt dat de balans en de resultatenrekening van elke component van de politieke partijen worden opgesteld volgens het schema vastgelegd door de Controlegcommissie.

Krachtens de artikelen 3 en 6 van de wet van 11 juni 2015 tot wijziging van de voornoemde wet van 4 juli 1989, zijn deze drie bepalingen voor het eerst van toepassing voor de financiële verslagen over het boekjaar 2015.

Het nieuwe model voor de financiële verslagen is vastgelegd in bijlage 1 van het huishoudelijk reglement³ dat op 9 december 2015 werd goedgekeurd door de Controlegcommissie. De voornaamste wijzigingen in vergelijking met het vorige model werden opgelijst in het advies

¹ DOC 55 1384/001 t.e.m. 004.

² DOC 51 0021/003, p. 18 en 19.

³ DOC 54 1519/001.

van het Rekenhof betreffende de financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten voor het boekjaar 2015⁴.

2 Vragen om bijkomende inlichtingen vanwege het Rekenhof

De nieuwe wettelijke bepalingen maken geenszins gewag van de openbaarheid die moet worden gegeven aan de vragen om bijkomende inlichtingen die het Rekenhof in voorkomend geval kan richten aan de politieke partijen, of aan de door de partijen geformuleerde antwoorden. Het Rekenhof opteerde ervoor om de partijen individueel te benaderen, zonder te vermelden welke vragen aan andere partijen werden gesteld (behalve in geval van vragen die alle politieke partijen aanbelangen).

De vragen om bijkomende inlichtingen zijn als volgt gestructureerd:

1. Vragen gericht aan alle politieke partijen

Deze vragen zijn voornamelijk bedoeld om informatie te vergaren die het Rekenhof in staat stelt om aanbevelingen te formuleren met het oog op een betere vergelijkbaarheid van de financiële verslagen van de verschillende politieke partijen. De vragen zijn identiek voor alle partijen. De in het kader van deze rubriek ontvangen antwoorden worden anoniem in het advies van het Rekenhof verwerkt.

2. Vragen over de rekeningen van één of meer componenten van de partij

3. Vragen over de geconsolideerde rekeningen van de partij

De antwoorden op vragen die specifiek tot één partij zijn gericht, worden naargelang het onderwerp verwerkt in deel 1 of deel 2 van het advies met de vermelding "(bijkomende inlichting)".

De antwoorden op de vragen gericht aan alle politieke partijen, komen, in voorkomend geval, aan bod in deel 3 van het advies van het Rekenhof. In het kader van het onderzoek van de financiële verslagen met betrekking tot het boekjaar 2019 werd echter geen gezamenlijke vraag aan de politieke partijen gesteld.

Rekening houdend met de gegevens die beschikbaar zijn in de parlementaire stukken, heeft de controle van de financiële verslagen van het jaar 2019 van de politieke partijen, net zoals voorgaande boekjaren, betrekking op de vormelijke aspecten (Deel 1) en financiële aspecten (Deel 2). Het Rekenhof spreekt zich dus niet uit over de geldigheid en de werkelijkheid van de onderliggende verrichtingen aangezien het geen toegang heeft tot de verantwoordingsstukken.

⁴ DOC 54 1959/005, p. 10 en 11.

UITVOERING VAN DE DOOR HET REKENHOF IN ZIJN VORIGE ADVIEZEN GEFORMULEERDE AANBEVELINGEN

- 1 Het Rekenhof heeft in zijn advies betreffende de financiële verslagen over het boekjaar 2015 diverse aanbevelingen geformuleerd om de transparantie en de vergelijkbaarheid van deze verslagen te versterken.
 - a) Het heeft de Controlemcommissie gesuggereerd om de partijen eraan te herinneren dat ze het nieuwe model van financieel verslag rigoureus moeten naleven en dat ze, in voorkomend geval, de presentatie van hun bijkomende documenten moeten herstructureren (DOC 54 1959/005, p. 14).
 - b) Het heeft voorgesteld om, in kader XVI "Waarderingsregels" van het wettelijke schema, een inleidende zin op te nemen waarbij aan de partijen wordt gevraagd een integraal overzicht van hun waarderingsregels op te nemen en om, in afwachting van de aanpassing van dat schema, de partijen aan te bevelen om reeds het geheel van hun waarderingsregels op te nemen onder voormelde kader (DOC 54 1959/005, p. 18).
 - c) Het heeft aanbevolen om de partijen te vragen in hetzelfde kader XVI "Waarderingsregels" bijkomende inlichtingen te vermelden wanneer de waarderingsregels zouden zijn gewijzigd tegenover het vorige boekjaar en om meer bepaald de impact van deze wijziging(en) op de leesbaarheid en vergelijkbaarheid van de jaarrekeningen aan te geven (DOC 54 1959/005, p. 20).
 - d) Op basis van de antwoorden op de aan alle politieke partijen gestelde vragen, heeft het Rekenhof vastgesteld dat bepaalde partijen gebruik maakten van de boekhoudkundige techniek van de bestemde fondsen (met name op het vlak van verkiezingspropaganda) in plaats van de techniek van voorzieningen. Na onderzoek⁵ heeft het Rekenhof geoordeeld dat de techniek van de bestemde fondsen niet kon worden toegepast in het kader van vzw's (en feitelijke verenigingen) die politieke partijen zijn.

Bijgevolg heeft het Rekenhof de Controlemcommissie aanbevolen om de beheersorganen van de betrokken partijen aan te zetten om, in de loop van het boekjaar 2016, de nieuwe boekhoudkundige bestemming te bepalen van de huidige bestemde fondsen en om de betreffende waarderingsregels desgevallend te wijzigen. Wat meer specifiek de bestemde fondsen voor verkiezingsuitgaven betreft, formuleerde het Rekenhof de aanbeveling dat de betrokken politieke partijen die fondsen boekhoudkundig zouden transfereren naar de onder het passief van de balans opgenomen post inzake voorzieningen voor verkiezingspropaganda en dat in de toekomst, ingevolge beslissingen van de beheersorganen, enkel de betreffende post inzake voorzieningen zou mogen worden gebruikt (DOC 54 1959/005, p. 40).

Het Rekenhof heeft in 2017⁶ zijn standpunt bevestigd dat, wat specifiek de dekking betreft van de toekomstige verkiezingsuitgaven, ter zake de wet van 17 juli 1975 en zijn

⁵ DOC 54 1959/005, p. 37 tot 40.

⁶ Deze bevestiging werd geformuleerd naar aanleiding van het antwoord van het Rekenhof dat op 10 mei 2017 werd bezorgd, met afschrift aan de voorzitter van de Controlemcommissie, aan de voorzitter van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren. Deze had het Rekenhof ondervraagd over het – eventueel gezamenlijk – gebruik van de techniek

uitvoeringsbesluiten strikt⁷ van toepassing zijn evenals dat enkel de techniek van de voorzieningen algemeen kan worden gebruikt. Het Rekenhof heeft trouwens gepreciseerd dat, volgens zijn oordeel, afhankelijk van de door het bestuursorgaan vastgestelde waarderingsregels een opbouwplan voor de aanleg van een voorziening voor verkiezingsuitgaven over verschillende jaren zou kunnen worden opgesteld en dat er, via de wetgever, onder impuls van de Controlemcommissie, desgevallend een aantal basisregels ter zake zouden kunnen worden aangenomen die geldig zijn voor alle partijen.

- e) Uit de behandeling, door het Rekenhof, van de antwoorden op een aan alle politieke partijen geformuleerde vraag is naar voren gekomen dat de boekhoudkundige verwerking van de belastingen en taksen verschilde van partij tot partij. Deze verscheidenheid is tegelijkertijd te wijten aan de verschillende interpretatie van de toepasselijke boekhoudkundige wetgevingen en aan het feit dat de rubriek "Belastingen op het resultaat" van het huidige wettelijke schema onaangepast is voor het belastingregime eigen aan vzw's.

Bijgevolg heeft het Rekenhof de Commissie gesuggereerd de politieke partijen te onderzoeken de titel "Belastingen op het resultaat" te lezen als "Tijdens het boekjaar gedragen kosten inzake belastingen" en daarbij te vragen om vanaf het boekjaar 2016, een boekhoudkundige subrubriek te hanteren die in het advies van het Rekenhof werd opgenomen (DOC 54 1959/005, p. 43).

- 2 In zijn in 2017 verleend advies betreffende de financiële verslagen over het boekjaar 2016 heeft het Rekenhof eveneens aanbevelingen geformuleerd.

Twee ervan waren een herhaling van in 2016 geformuleerde aanbevelingen. Ze hadden betrekking op (zie punt a hierboven) de beperking van het toevoegen van door het wettelijke schema niet voorziene documenten (DOC 54 2449/006, p. 14) en (zie punt b hierboven) de mededeling van de waarderingsregels in hun totaliteit (DOC 54 2449/006, p. 18).

De derde en laatste aanbeveling vloeide voort uit de vaststelling door het Rekenhof dat het wettelijke schema betreffende de resultatenrekening van zowel de componenten als de geconsolideerde rekening, zoals momenteel van toepassing overeenkomstig bijlage 1 van het huishoudelijk reglement van de Controlemcommissie, niet de wijzigingen integreerde die het koninklijk besluit van 18 december 2015 (B.S. 30 december 2015) heeft aangebracht aan het koninklijk besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het wetboek van vennootschappen. Het Rekenhof heeft bijgevolg aan de Controlemcommissie gesuggereerd te onderzoeken of zij de huidige specificiteiten van het schema voor de financiële verslagen van de politieke partijen wenste te behouden, dan wel of zij dat schema wenste aan te passen aan de nieuwe wettelijke voorschriften (DOC 54 2449/006, p. 15).

van de bestemde fondsen (of reserves) en van voorzieningen evenals op de mogelijke verdeling, over verschillende boekjaren, van het geraamde bedrag aan toekomstige verkiezingskosten.

⁷ De boekingsregels voor reserves die voortvloeien uit de wet van 1975 en zijn uitvoeringsbesluiten, blijven uiteraard volledig van toepassing maar ze mogen niet oneigenlijk gebruikt worden om voorzieningen te vervangen.

- 3 In zijn in 2018 verleend advies betreffende de financiële verslagen over het boekjaar 2017 heeft het Rekenhof de hierna volgende aanbevelingen geformuleerd.
- a) Het Rekenhof heeft opgemerkt dat de rekeningen van meerdere partijen, net zoals het wettelijke schema voor de weergave van de gegevens betreffende de rekeningen van de componenten en betreffende de geconsolideerde rekening, niet alle (sub)totalen of tussentotalen van boekhoudkundige rubrieken vermelden. Bijgevolg heeft het Rekenhof de Controlemcommissie aanbevolen te onderzoeken of zij het wettelijke schema wenst aan te passen teneinde de vermelding van (sub-)totalen voor alle betrokken rubrieken te veralgemenen, dan wel te preciseren of de huidige versie zonder meer kan blijven bestaan (DOC 54 3161/005, p. 15).
 - b) Het Rekenhof heeft de Controlemcommissie aanbevolen zo snel mogelijk te preciseren of de partijen de thans onder kader XVI opgenomen vermeldingen in hun waarderingsregels moeten hernemen en, bijgevolg, eveneens de inhoud ervan moeten respecteren.

Het Rekenhof was bovendien van oordeel dat de Controlemcommissie ook zo snel mogelijk zou moeten preciseren of de thans onder kader XVI opgenomen vermeldingen moeten worden beschouwd als de enige waarderingsregels die de partijen moeten verschaffen, dan wel of ze alleen maar een illustratieve waarde hebben, wat dan de facto zou impliceren dat de partijen zouden worden verplicht hun waarderingsregels in hun geheel (of althans een groter deel ervan) mee te delen.

Gezien het feit dat de integrale vermelding van de waarderingsregels bijdraagt aan de transparantie van de in de financiële verslagen hernomen cijfers, heeft het Rekenhof zijn bij de twee voorgaande adviezen geformuleerde aanbeveling nog eens herhaald om de Controlemcommissie te verzoeken in kader XVI "Waarderingsregels", een inleidende zin op te nemen waarbij aan de partijen wordt gevraagd een integraal overzicht van hun waarderingsregels op te nemen. In afwachting van die aanpassing zou een aanbeveling in die zin kunnen worden gericht aan de politieke partijen. (DOC 54 3161/005, p. 18).

- c) Ingevolge het onderzoek van de antwoorden op de aan alle politieke partijen gestelde vraag heeft het Rekenhof vastgesteld dat de verschillen in het beheer van de onroerende goederen door de diverse politieke partijen in functie van hun noden en eigen structurele organisatie, aanleiding geven tot verschillende boekhoudkundige verwerkingen en verschillende financiële verslaggevingen, wat niet strookt met de doelstellingen van uniformiteit en onderlinge vergelijkbaarheid beoogd door de wet van 4 juli 1989 inzake boekhouding en financiële verslaggeving van politieke partijen.

Tegelijkertijd heeft het Rekenhof vastgesteld dat de vennootschappen die vastgoedbeheer als doel hebben en die (in toepassing van de wet van 4 juli 1989) ten onrechte zijn opgenomen in de consolidatieperimeter, een beeld van de boekhouding schetsen dat nauwer aanleunt bij de patrimoniale economische realiteit en dat de impact ervan op de resultatenrekening van de componenten (en op de geconsolideerde rekening) beter weergeeft. Ze dragen aldus bij tot meer boekhoudkundige transparantie in vergelijking met de vennootschappen die (in toepassing van bovengemelde wet) zoals het hoort, uitgesloten worden en enkel vertegenwoordigd worden door financiële participaties.

Daarom heeft het Rekenhof de Controlemcommissie aanbevolen te onderzoeken of het begrip "component" moet worden herzien om er de vennootschappen in op te nemen die vastgoedbeheer als doel hebben.

Om ervoor te zorgen dat de financiële verslagen beter overeenstemmen met de economische realiteit van de politieke partijen, is het Rekenhof eveneens van oordeel dat de Controlemcommissie zou moeten onderzoeken of in de consolidatieperimeter elke entiteit moet worden opgenomen die eigendom is van een partij en die, hoewel ze niet aan het begrip "component" beantwoordt, een actief zou vertonen dat hoger is dan dat welk door de wetgever zou worden bepaald (DOC 54 3161/005, p. 32).

- 4 In zijn in 2019 verleend advies betreffende de financiële verslagen over het boekjaar 2018 heeft het Rekenhof de Controlemcommissie aanbevolen alle politieke partijen uit te nodigen na te gaan of de voormelijke voorstelling van hun financiële verslag een of andere door het Rekenhof opgeworpen tekortkoming vertoont en om eventueel de nodige aanpassingen aan te brengen bij de opmaak van de toekomstige financiële verslagen. De betrokken tekortkomingen, die ook worden vastgesteld in het kader van de controle van de financiële verslagen over het boekjaar 2019, zijn uiteengezet onder punt 1.2 van deel 1 – Voormelijke aspecten van voorliggend advies.
- 5 De parlementaire documenten betreffende het onderzoek, door de Controlemcommissie, van de financiële verslagen van de politieke partijen en hun componenten voor de boekjaren 2015⁸, 2016⁹, 2017¹⁰ en 2018¹¹ bevatten geen verwijzing naar een gedachtewisseling of beslissing over de in het kader van de vier bovenvermelde boekjaren door het Rekenhof geformuleerde aanbevelingen.

Het Rekenhof werd evenwel uitgenodigd om op 24 juni 2020 deel te nemen aan een vergadering van de werkgroep van de Controlemcommissie betreffende de verkiezingsuitgaven en de boekhouding van de politieke partijen van de Kamer van volksvertegenwoordigers. Het Rekenhof heeft akte genomen van de intentie, verwoord door de werkgroep, om de wet van 1989 te herzien met de bedoeling zijn incoherenties recht te zetten, de notie van "component" te herbekijken (en waarschijnlijk te herdefiniëren of opnieuw te preciseren) en de boekhoudkundige implicaties van deze diverse herzieningen te bepalen (m.n. de waarschijnlijke overgang naar een boekhouding van het type vzw). Meer specifiek inzake het laatste punt heeft het Rekenhof akte genomen van het voornemen van het IBR om binnenkort een model van boekhoudplan en een nieuw schema van financieel verslag op te stellen.

⁸ DOC 54 1959/005.

⁹ DOC 54 2449/006.

¹⁰ DOC 54 3161/005.

¹¹ DOC 55 0022/005.

Deel 1 - Vormelijke aspecten

1 Conformiteit met het nieuwe model van financieel verslag

- 1.1 Voor het boekjaar 2019 heeft het Rekenhof geen anomalieën van materieel belang of grote tekortkomingen vastgesteld met betrekking tot de algemene structuur van de financiële verslagen.
- 1.2 Zoals bij de vorige boekjaren blijven bij sommige partijen desalniettemin nog kleine tekortkomingen bestaan, meer specifiek aangaande:
 - de formulering van de door het wettelijke schema voorziene inleidende tekst (afwijkende titel, tekst niet conform, bijkomende vermeldingen of paragrafen);
 - het gebrek aan nummering van de vier in het wettelijke schema bepaalde rubrieken of een afwijkende nummering;
 - het toevoegen van informatie of documenten die door het wettelijke schema niet voorzien zijn zoals de beschrijving van de consolidatiemethoden, het verslag van de raad van bestuur of het beheersverslag, de notulen van raden van bestuur, een samenvatting van het financiële verslag (vroeger model II), de interne goedkeuring van rekeningen, de gebruikte boekhoudsoftware, de conclusies, didactische informatie, gegevens over de maatschappelijke zetel van componenten, de balans volgens het NBB-schema of nog, de lijst van schenkers.

2 Hoedanigheid van de ondertekenaar(s) van de financiële staten

Het wettelijke schema bepaalt dat de inleidende tekst van het financiële verslag wordt ondertekend door de persoon/personen toegelaten om de vzw te vertegenwoordigen die, krachtens artikelen 22 en 23 van de wet van 4 juli 1989, belast is met het opstellen van de financiële verslagen.

- 2.1 Over het algemeen worden de voormelde bepalingen door alle partijen gerespecteerd.
- 2.2 Bij twee partijen [CD&V – Ecolo] is de persoon die de financiële verslagen heeft ondertekend niet vermeld als lid van het beheersorgaan van de consoliderende vzw.
- 2.3 De financiële verslagen van drie partijen [Vlaams Belang – Groen – PP] vermelden de naam van de ondertekenaars maar werden niet ondertekend. Bij de tweede partij [Groen] veronderstelt een verschillend lettertype echter een vorm van elektronische ondertekening.

3 Bestaan van de identificatie- en financiële gegevens voor elk van de politieke partijen en hun componenten

- 3.1 Bij geen enkele partij ontbreken er identificatiegegevens of financiële gegevens met uitzondering, deels, van twee partijen [N-VA – CD&V].

- 3.2 Bij drie componenten van één partij [N-VA] ontbreken de resultatenrekeningen. Het gaat om de feitelijke verenigingen *N-VA fractie Vlaams Parlement*, *N-VA Kamerfractie* en *N-VA Senaatsfractie*.
- 3.3 Bij de componenten *Unitas Provincie Antwerpen vzw* en *Tehuis van CD&V cvba* van één partij [CD&V] ontbreken de balans en de resultatenrekening.

4 Naleving van de formele vereisten met betrekking tot de identificatiegegevens van de politieke partijen en hun componenten

- 4.1 Voor het boekjaar 2019 heeft het Rekenhof geen anomalie of tekortkoming van materieel belang vastgesteld wat de wijze betreft waarop de verschillende politieke partijen hebben voldaan aan de formele vereisten inzake de identificatie van hun verschillende componenten.
- 4.2 Zoals bij de vorige boekjaren worden in meer of mindere mate bij de meeste partijen diverse kleine formele tekortkomingen opgemerkt inzake de toevallige of systematische niet-vermelding van:
- het beroep van de leden van het beheersorgaan (of de verwarring van het beroep met de functie in het beheersorgaan);
 - het adres van leden van het beheersorgaan;
 - het nummer van het artikel van het statuut in verband met het maatschappelijk doel van de vzw's of het maatschappelijk doel zelf;
 - de samenstelling van het controleorgaan.
- 4.3 Bij één partij [CD&V] wordt occasioneel melding gemaakt van de nationaliteit van de leden van het beheersorgaan. In deze inlichting wordt niet voorzien door het wettelijke schema.
- 4.4 Eén partij [PVDA-PTB] deelt de identificatiegegevens mee van een nieuwe component (*Groupe PTB-PVDA Parlement Wallonie-Bruxelles SASP fv*) maar vermeldt noch het beroep, noch het adres van de leden van zijn beheersorgaan.

5 Naleving van de opgelegde schema's voor de presentatie van de gegevens met betrekking tot de rekeningen van de componenten en de geconsolideerde rekening

- 5.1 Diverse kleine vormelijke tekortkomingen werden bij sommige partijen vastgesteld:
- het gebruik, geheel of gedeeltelijk, van het voor de consolidatie voorziene schema in plaats van het voor de componenten voorziene schema;
 - de voorstelling van tweetalige rekeningen;
 - de vermelding van het nationaal ondernemingsnummer op alle bladzijden van enkel de geconsolideerde rekeningen;
 - de vermelding van negatieve bedragen tussen haakjes (in plaats van een minteken te gebruiken).
 - het ontbreken van bepaalde subtotalen of totalen van rubrieken.
- 5.2 Het Rekenhof heeft geen boekhoudkundige anomalie van materieel belang vastgesteld in de bijlagen van de geconsolideerde rekeningen (beperkt onderzoek).

6 Volledigheid en algemene voorstelling van de financiële gegevens

- 6.1 Er zijn geen betekenisvolle problemen vastgesteld op het vlak van de volledigheid en de algemene voorstelling van de rekeningen. Deze vaststelling houdt rekening met de entiteiten waarvoor de partijen voordien de afwezigheid van enig cijfergegevens hebben verantwoord of toegelicht, evenals met de eventuele structurele of boekhoudkundige specifieke kenmerken van sommige van hun componenten.
- 6.2 De geconsolideerde rekeningen van één partij [DéFI] worden gepresenteerd in "landscape"-formaat, wat niet overeenstemt met het wettelijke schema en de leesbaarheid ervan schaadt.
- 6.3 Bijlage XI.A van één partij [PP] vermeldt een bedrag van 260.027 euro voor de rubriek "Verkiezingskosten". Dit bedrag wordt normaliter verder gedetailleerd onder bijlage XI.B, maar die vermeldt in slechts één rubriek een bedrag van 184.211 euro.

7 Verslag van de bedrijfsrevisor – Eventuele opmerkingen over de attestatie van de rekeningen

- 7.1 Alle verslagen van de bedrijfsrevisoren over de boekhouding van de partijen zijn bijgevoegd en zonder voorbehoud geformuleerd.
- 7.2 Alle verslagen vermelden, in overeenstemming met punt 4.b. van de bijlage bij de wet van 4 juli 1989, dat de administratieve en boekhoudkundige organisatie van de politieke partijen voldoende is.

8 Verslag van de bedrijfsrevisor – Analyse om het begrip van de financiële toestand en de resultaten alsook de vergelijkbaarheid te bevorderen

- 8.1 De bepalingen van punt 4.c. van de bijlage bij de wet van 4 juli 1989 geven de bedrijfsrevisor een beoordelingsmarge. De aard en de uitgebreidheid van de verstrekte informatie verschillen aldus van de ene politieke partij tot de andere.
- 8.2 Zoals de voorgaande boekjaren, omvat het verslag van de bedrijfsrevisor bij één partij [MR] geen analyse maar verwijst¹² het naar het in bijlage hernomen verslag van de raad van bestuur over de geconsolideerde rekeningen.
- 8.3 Het verslag van de bedrijfsrevisor van een andere partij [DéFI] vermeldt¹³ dat het *"eveneens melding maakt van volgende aspecten die het begrip van de financiële toestand kunnen bevorderen [...]".* Er is evenwel geen enkele informatie in die zin vermeld in het financieel verslag van de partij.

9 Gegevens over de waarderingsregels (Kader XVI)

- 9.1 Alle financiële verslagen vermelden waarderingsregels. De draagwijdte ervan verschilt echter van de ene partij tot de andere.
- 9.2 Drie partijen [MR – PVDA-PTB – PP] vermelden uitsluitend de in het model van financieel verslag opgenomen waarderingsregels.
- 9.3 De andere partijen hernemen verschillende waarderingsregels die over het algemeen gedetailleerder zijn dan deze die in het wettelijke schema opgenomen zijn.
- 9.4 Zeven partijen [N-VA – Vlaams Belang – Open Vld – Ecolo – sp.a – Groen – cdH] vermelden spontaan dat ze al hun waarderingsregels opnemen.
- 9.5 Eén partij [DéFI] herneemt de waarderingsregels van het wettelijke schema en voegt er één lijn aan toe (verplichting om voorzieningen aan te leggen voor alle voorzienbare risico's) die echter louter een herformulering van een door de boekhoudwetgeving opgelegde verplichting inhoudt. Ondanks het beperkte aantal waarderingsregels vermeldt de partij, in een commentaar na de identificatie van haar componenten¹⁴, opnieuw dat *"[de waarderingsregels] de integraliteit hernemen van deze die worden gehanteerd bij de boekhoudkundige verwerkingen van de consoliderende entiteit en van de geconsolideerde componenten."*
- 9.6 Eén partij [PP] maakt geen melding van de door het wettelijke schema voorziene waarderingsregel die aangeeft dat er geen voorraden noch schuldvorderingen of schulden in vreemde valuta zijn.

¹² DOC 55 1384/002, p. 728.

¹³ DOC 55 1384/004, p. 1945.

¹⁴ DOC 55 1384/004, p. 1851.

Zoals reeds werd gepreciseerd in voorgaande adviezen is deze opmerking slechts relevant voor zover de Controlegeschiedenis de in kader XVI voorziene tekst effectief beschouwt als een integraal bestanddeel van het wettelijke schema.

In dit verband brengt het Rekenhof de onder punt 3, b, van pagina 6 van het huidige advies vermelde aanbevelingen in herinnering.

10 Gegevens over de consolidatiemethode (Kader XVII)

- 10.1 Met uitzondering van twee partijen [PVDA-PTB - DéFI] die bij kader XVII niets vermelden, zijn er geen opmerkingen over de wijze waarop alle politieke partijen dit kader hebben ingevuld.
- 10.2 Eén partij [sp.a] bezorgt een volledig ingevuld kader XVII maar waarvan de kolomtitels onleesbaar zijn.

11 Gegevens over de concordantietabel "Vermogen" (Kader XVIII)

- 11.1 Zoals vorige jaren deelt één politieke partij [Ecolo] een tweede kader XVIII mee waarin de bewegingen inzake subsidies zijn opgenomen. Daarom zou dit tweede kader op een nuttige manier het huidige kader XVIII kunnen vervangen.
- 11.2 Het financiële verslag van twee partijen [PS - DéFI] maakt geen melding van de in het wettelijke schema opgenomen tekst onderaan kader XVIII (rubriek "Opmerkingen"). Bij één van deze twee partijen [PS] worden niettemin ad hoc opmerkingen geformuleerd. Bij de tweede partij [DéFI] is zoals vorige boekjaren een herziening van de positionering van de lijnen van dit kader (en van kader XVII) aan te bevelen.
- 11.3 Eén partij [sp.a] bezorgt een volledig ingevuld kader XVIII maar waarvan de kolomtitels en de totalen onleesbaar zijn.

12 Vragen om bijkomende inlichtingen

Het Rekenhof heeft aan negen partijen bijkomende inlichtingen gevraagd. Alle partijen hebben hun antwoorden binnen de vooropgestelde termijn (één maand) toegezonden.

Deel 2 - Financiële aspecten

1 Onderzoek van de variaties tussen boekjaren

Zoals dat het geval was in voorgaande adviezen, werd het onderzoek van de variaties tussen boekjaren uitgevoerd aan de hand van een dubbele materialiteitsgrens (materialiteitscriterium).

Als eerste materialiteitsgrens werd een absoluut bedrag genomen dat gelijk is aan 5% van het geconsolideerde balanstotaal van het jaar 2019. Voor elk bedrag boven dit referentiebedrag, ongeacht of het betrekking heeft op het boekjaar 2019 of het voorgaande boekjaar, werd nagegaan of het eveneens beantwoordde aan een tweede materialiteitscriterium.

Het tweede criterium heeft betrekking op de omvang van de variatie tussen de twee boekjaren. Elk bedrag van het boekjaar 2019 dat ten minste het tweevoud is of ten minste met de helft is verminderd van de waarde van het boekjaar 2018, wordt beschouwd als beantwoordend aan het tweede materialiteitscriterium.

Op basis van die beide gecumuleerde grenswaarden heeft het Rekenhof alle jaarlijkse variaties in de financiële verslagen aan een onderzoek onderworpen. Elke rubriek waarvan de bedragen beantwoorden aan dat bovenvermeld dubbel criterium wordt hierna behandeld en kan een aandachtspunt zijn voor de Controlecommissie.

Als een verklaring van de vastgestelde variatie kon worden gevonden dankzij de gegevens die in de financiële staten zijn vermeld of dankzij bijkomende duidingen door de partijen, wordt die in de commentaar vermeld.

1.1 Vaststellingen die gelden voor de meeste politieke partijen

Boekjaar 2019 was, net zoals boekjaar 2018, een verkiezingsjaar.

Met uitzondering van drie partijen [N-VA – Ecolo – Groen] boeken alle partijen in 2019 hogere kosten inzake reclame, propaganda en vergaderingen, met inbegrip van de verkiezingskosten, dan in 2018.

Met uitzondering van één partij [PVDA-PTB] die een nettotoevoeging heeft geboekt, hebben alle andere partijen netto terugnemingen/bestedingen geboekt inzake de voorzieningen voor risico's en kosten (die onder meer de voorzieningen voor verkiezingspropaganda omvatten).

De combinatie van de twee hierboven vermelde waarnemingen veroorzaakt een negatieve impact op de resultatenrekeningen 2019 bij de politieke partijen, met uitzondering van vier partijen [N-VA – MR – Ecolo – sp.a].

De hierna volgende vaststellingen hebben betrekking op de bedragen van de geconsolideerde balansen. Bij de meeste partijen worden de voornaamste wijzigingen op het vlak van verkiezingskosten en ermee gepaard gaande voorzieningsbewegingen geregistreerd

bij één of twee componenten. Om nodeloze herhalingen te vermijden, worden deze wijzigingen in de kosten (op het niveau van de componenten) niet opgenomen in de hierna volgende paragrafen.

De volgende tabel toont voor alle politieke partijen de ter zake vastgestelde cijfers.

Tabel 1 – Impact, op de resultatenrekening, van de wijzigingen inzake geboekte kosten m.b.t. reclame, propaganda en vergaderingen, met inbegrip van de verkiezingskosten, en de bewegingen van de voorzieningen voor risico's en kosten (in duizend euro)

Partijen	Kosten (1)		Delta als resultaat (3)	Voorzieningen (2)		Delta als resultaat (4)	Nettodelta als resultaat (5)
	2019	2018		2019	2018		
N-VA	7.513	9.374	1.861	-1.200	-1.400	-200	1.661
PS	4.337	2.733	-1.604	-1.690	-670	1.020	-584
Vlaams Belang	4.741	3.102	-1.639	-632	179	811	-828
MR	4.942	3.528	-1.414	-2.144	-275	1.869	455
CD&V	4.172	3.135	-1.037	-1.774	-1.244	530	-507
PVDA-PTB	1.217	647	-570	208	-52	-260	-830
Open Vld	4.929	2.473	-2.456	-2.285	-1.032	1.253	-1.203
Ecolo	1.119	1.190	71	-186	-127	59	130
sp.a	4.560	3.285	-1.275	-2.931	-608	2.323	1.048
Groen	1.522	1.579	57	-204	-604	-400	-343
cdH	2.852	1.506	-1.346	-1.587	-547	1.040	-306
DéFI	1.128	460	-668	-10	0	10	-658
PP	269	138	-131	-124	-51	73	-58

- (1) Deze post stemt overeen met rubriek II, B, 4, "Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten" van de (geconsolideerde) resultatenrekening.
- (2) Deze post stemt overeen met rubriek II, F, van de (geconsolideerde) resultatenrekening. Positief bedrag = nettotoevoeging aan voorzieningen voor risico's en kosten. Negatief bedrag = nettobesteding of nettoterugname van voorzieningen voor risico's en kosten.
- (1&2) De cijfergegevens van de kolommen "Kosten" en "Voorzieningen" bevatten andere bedragen dan deze welke enkel en alleen verband houden met de verkiezingskosten.

De nettoweerslag van laatstgenoemde kosten op de resultatenrekening is terug te vinden op de laatste lijn van bijlage XI.C van de financiële verslagen.

- (3) Bij alle partijen vertegenwoordigt deze delta de weerslag op de resultatenrekening 2019 (tegenover 2018) van de in de loop van het jaar 2019 uitgevoerde boeking van de kosten voor reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten.
- (4) Deze delta vertegenwoordigt de weerslag op de resultatenrekening 2019 (tegenover 2018) van de tijdens het boekjaar geboekte bewegingen inzake voorzieningen voor risico's en kosten.
- (5) Deze delta vertegenwoordigt de uiteindelijke nettoweerslag op de resultatenrekening 2019 (ten aanzien van 2018) van de gecumuleerde bedragen vermeld in de punten (3) en (4). Positief bedrag = netto positieve weerslag. Negatief bedrag = netto negatieve weerslag.

1.2 N-VA

a) Geconsolideerde rekeningen

Geen betrokken rubrieken.

b) Componenten

Geen betrokken rubrieken.

1.3 PS

a) Geconsolideerde rekeningen

- Het overgedragen verlies neemt toe van -1.102.104 euro naar -2.984.580 euro door het negatieve geconsolideerde resultaat.
- Op het passief dalen de voorzieningen voor verkiezingspropaganda van 3.525.855 euro naar 1.397.831 euro, ingevolge de tijdens het boekjaar geboekte aanwendungen van voorzieningen (zie tabel 1 hierboven).
- Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat daalt van -112.847 euro naar -1.939.661 euro. De voornaamste elementen die tot deze variatie bijdragen zijn de daling van de opbrengsten uit de gewone werking, de stijging van de kosten voor reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten (gedeeltelijk gecompenseerd door een aanwending van voorzieningen voor risico's en kosten) evenals de stijging van de andere kosten voor de gewone werking.

b) Componenten

- De overige vorderingen op ten hoogste één jaar van *Fonsoc vzw* (consoliderende entiteit) dalen van 674.109 euro naar 89.064 euro in het bijzonder wegens de annulatie van diverse oninvorderbaar geachte vorderingen (bijkomende inlichting).

De bijdragen van geconsolideerde verbonden entiteiten van dezelfde component stijgen van 1.863.083 euro naar 5.377.434 euro. Deze variatie wordt in het bijzonder verklaard door een grotere bijdrage van zowel *Groupe socialiste du parlement de la fédération Wallonie-Bruxelles fv*, die stijgt van 140.141 euro naar 1.140.441 euro, als van *Groupe socialiste de la Chambre fv*, die stijgt van 759.000 euro naar 2.091.471 euro. De partij heeft verklaard dat de toename van die bijdragen (onder meer) voortvloeit uit een verzoek dat de raad van bestuur van de consoliderende entiteit tot de fractieleiders richtte met het oog op de storting van een uitzonderlijke dotatie ter financiering van de verkiezingen (bijkomende inlichting).

- De liquide middelen van *Groupe socialiste du parlement de la fédération Wallonie-Bruxelles fv* dalen van 907.693 euro naar 65.354 euro. Die daling houdt verband met de toegenomen kosten voor dotaties aan de geconsolideerde verbonden instellingen (bijkomende inlichting).

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat van dezelfde component daalt van 216.646 euro naar -619.949 euro. De stijging van de bijdrage toegekend aan *Fonsoc vzw* (zie hierboven) is de voornaamste reden.

- De overgedragen winst van *Groupe socialiste de la Chambre fv* daalt van 1.462.973 euro naar 276.923 euro, voornamelijk wegens de daling van het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat van 267.296 euro naar -1.239.915 euro. Ook bij deze component is de stijging van de bijdrage toegekend aan *Fonsoc vzw* (zie hierboven) de voornaamste reden voor deze variatie.
- De geldbeleggingen van *Groupe socialiste du parlement wallon fv* dalen van 1.519.839 euro naar 128.153 euro. Die variatie houdt hoofdzakelijk verband met de uitzonderlijke kosten van het boekjaar, die stijgen van 0 euro naar 907.864 euro (zie verder), en met de financiering van de verkiezingskosten (bijkomende inlichting).

De uitzonderlijke kosten van deze component stijgen van 0 euro naar 907.864 euro, hoofdzakelijk wegens de uitzonderlijke financiering die werd gevraagd in het raam van de verkiezingen (bijkomende inlichting) (zie ook de laatste alinea in verband met de consoliderende entiteit).

Het overgedragen resultaat evenals het resultaat van het boekjaar van dezelfde component dalen van 146.201 euro naar -863.122 euro. De voornaamste reden van deze variatie ligt in de evolutie van de uitzonderlijke kosten zoals hierboven uiteengezet.

1.4 Vlaams Belang

a) Geconsolideerde rekeningen

Het overgedragen verlies daalt van -2.243.174 euro naar -251.349 euro doordat het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat stijgt van -2.253.044 euro naar -208.562 euro. De toename van de Belgische overheidsbijdragen (die stijgen van 2.544.380 euro naar 5.222.963 euro) wegens de gunstige verkiezingsuitslagen en de toename van de bijdragen van de mandatarissen liggen aan de basis daarvan. De positieve impacten ervan worden deels getemperd door de nettotoename

(rekening houdend met aanwendungen van de voorzieningen) van de kosten voor reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten, die in tabel 1 hierboven werden geïdentificeerd.

b) Componenten

- De overige vorderingen op ten hoogste één jaar van *Vlaams Belang fv* nemen toe van 1.213.715 euro naar 3.242.474 euro, voornamelijk wegens de stijging van haar schuldvordering van 1.845.500 euro op de component *Vrijheidsfonds vzw* als gevolg van het uitstel van financiële transacties tussen de twee componenten (bijkomende inlichting).

Bij dezelfde component dalen de liquide middelen van 3.689.840 euro naar 1.036.951 euro wegens het uitstel van financiële transacties met de al vernoemde *Vrijheidsfonds vzw* en wegens de negatieve cashflow van het boekjaar ten belope van 807.500 euro (bijkomende inlichting).

Het overgedragen verlies bij dezelfde component daalt van -2.103.151 euro naar -174.106 euro wegens het positieve resultaat van het boekjaar.

De voorzieningen voor verkiezingspropaganda op het passief van de balans van die component dalen van 800.000 euro naar 165.500 euro door de aanwending ervan tijdens het boekjaar.

De Belgische overheidsbijdragen ten gunste van deze component stijgen van 257.889 euro naar 1.331.326 euro en de andere bijdragen van geconsolideerde verbonden entiteiten stijgen van 1.446.500 euro naar 3.050.000 euro. De eerste stijging is toe te schrijven aan de gunstige uitslag van de verkiezingen van 26 mei 2019. De tweede vloeit voort uit een hogere dotatie van *Vrijheidsfonds vzw* (consoliderende entiteit) om de werkingskosten van de partij te kunnen dekken, onder meer wat de kosten voor reclame, propaganda en vergadering, inbegrepen de verkiezingskosten, betreft (bijkomende inlichting).

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat stijgt van -2.110.496 euro naar -176.059 euro. Deze verbetering is voornamelijk toe te schrijven aan de in vorige paragraaf uiteengezette stijgingen.

- De liquide middelen van *Vrijheidsfonds vzw* (consoliderende entiteit) stijgen van 1.377.959 euro naar 3.296.011 euro terwijl de overige schulden op ten hoogste één jaar van dezelfde component stijgen van 993.176 euro naar 2.838.700 euro. Die variaties zijn voornamelijk het gevolg van het reeds vermelde uitstel van financiële transacties (bijkomende inlichting).

Nog steeds bij dezelfde component, stijgen de bijdragen van de mandatarissen (opbrengsten) van 140.342 euro naar 421.874 euro. Ook de dotaties aan geconsolideerde verbonden entiteiten (kosten) stijgen van 1.427.000 euro naar 3.050.000 euro. De eerste variatie vloeit voort uit de gunstige uitslag van de verkiezingen van 26 mei 2019 en de forse toename van het aantal verkozenen van de partij die op haar beurt leidt tot een toename van de bijdragen van de mandatarissen. De tweede variatie is het resultaat van de dotatie die werd gestort aan *Vlaams Belang fv* (zie hoger) (bijkomende inlichting).

1.5 MR

a) Geconsolideerde rekeningen

- De activa in aanbouw en vooruitbetalingen dalen van 1.145.253 euro naar 0 euro wegens het beëindigen van de renovatiewerken van de maatschappelijke zetel van *GAL vzw*.
- Op het passief dalen de voorzieningen voor verkiezingspropaganda van 2.583.500 euro naar 400.000 euro wegens de aanwending ervan tijdens het boekjaar (zie tabel 1 hierboven).

b) Componenten

De activa in aanbouw en vooruitbetalingen bij *Gestion et Action Libérale vzw* (consoliderende entiteit) dalen van 1.145.253 euro naar 0 euro wegens dezelfde reden als uiteengezet bij de geconsolideerde rekeningen.

De geldbeleggingen bij dezelfde component dalen van 1.960.994 euro naar 414.935 euro voornamelijk wegens de financiering van de verkiezingskosten en daarnaast ook wegens de financiering van renovatiewerken (bijkomende inlichting).

Samen met de waargenomen evolutie op het niveau van de geconsolideerde balans, dalen de voorzieningen voor verkiezingspropaganda van deze component van 2.500.000 euro naar 400.000 euro wegens de aanwending ervan tijdens het boekjaar.

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat bij dezelfde component stijgt van 182.520 euro naar 1.139.862 euro, hoofdzakelijk wegens de in tabel 1 vermelde bewegingen.

1.6 CD&V

a) Geconsolideerde rekeningen

Geen betrokken rubrieken.

b) Componenten

Het overgedragen verlies van *Unitas vzw* stijgt van -296.122 euro naar -1.183.896 euro wegens het negatieve resultaat van het boekjaar. Dat resultaat wordt voornamelijk beïnvloed door het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat, dat daalt van -310.594 euro naar -1.177.645 euro, hoofdzakelijk wegens de daling van de opbrengsten uit de gewone werking.

1.7 PVDA-PTB

a) Geconsolideerde rekeningen

- De overige vorderingen op ten hoogste één jaar dalen van 1.710.932 euro naar 8.227 euro. Vorig boekjaar werd de hoogte van het bedrag in de door de bedrijfsrevisor meegedeelde analyse verklaard door een aanpassing van de Belgische overheidsbijdragen betreffende de boekjaren 2014 tot en met 2018 die de Controlemcommissie in haar zitting van 4 april 2019 voor een bedrag van 1.650.756 euro had toegestaan. De recuperatie van deze bijdragen verklaart de daling in 2019.
- De recuperatie van de voormelde vordering draagt net zoals het positieve resultaat van het boekjaar bij aan de stijging van de liquide middelen van 1.177.306 euro naar 4.880.310 euro.
- De overlopende rekeningen van het actief stijgen van 8.189 euro naar 474.002 euro. De partij heeft de details van de betrokken posten verstrekt (bijkomende inlichting). Die geven geen aanleiding tot opmerkingen en hoeven in het raam van dit verslag niet gedetailleerd te worden.
- De opbrengsten van de bijdragen van de mandatarissen stijgen van 396.390 euro naar 2.792.690 euro. De vastgestelde stijging is te verklaren door de toename van het aantal verkozenen in 2019 (bijkomende inlichting).

b) Componenten

- Om dezelfde redenen als vermeld bij de geconsolideerde rekeningen dalen de overige vorderingen op ten hoogste één jaar van PVDA-PTB-22 vzw (consoliderende entiteit) van 1.650.746 euro naar -6.923 euro.

De liquide middelen van dezelfde component stijgen van 891.369 euro naar 4.390.450 euro omwille van identieke redenen als deze vermeld op het niveau van de geconsolideerde rekeningen.

De overgedragen winst van dezelfde component stijgt van 1.097.609 euro naar 4.561.266 euro door het positieve resultaat van het boekjaar.

De overlopende rekeningen op het passief van dezelfde component dalen van 1.373.857 euro naar 91.129 euro. De in boekjaar 2018 vastgestelde belangrijke stijging was het gevolg van eindejaarsboekingen die bedoeld waren om de toegekende dotaties met de gekregen dotaties in evenwicht te brengen teneinde, volgens de partij, duidelijke informatie te kunnen verstrekken over de verdeling van de federale overheidsbijdragen tussen de verschillende componenten. Voor het boekjaar 2019 heeft de partij gepreciseerd dat de overheidsbijdragen aan de consoliderende component die laatste in staat stelden voldoende liquide middelen te verschaffen aan de andere componenten. De eindejaarsboeking die in 2018 werd uitgevoerd, heeft dus geen bestaansreden meer en werd bijgevolg teruggedraaid (bijkomende inlichting).

De bijdragen van geconsolideerde verbonden entiteiten (opbrengsten) van dezelfde component dalen van 589.205 euro naar 0 euro. De dotaties aan

geconsolideerde verbonden entiteiten (kosten) dalen van 2.458.185 euro naar 366.738 euro. De partij heeft verklaard dat in 2019 de component 1.829 duizend euro aan bijdragen ontving van de geconsolideerde verbonden entiteiten en 2.195 duizend euro aan dotaties betaalde aan de geconsolideerde verbonden entiteiten. De bewegingen inzake opbrengsten en kosten werden allemaal op dezelfde rekening geboekt, namelijk de kostenrekening, wat de twee vastgestelde variaties verklaart (bijkomende inlichting). Dienaangaande merkt het Rekenhof op dat compensatie tussen boekhoudkundige rubrieken niet is toegelaten.

De bijdragen van de mandatarissen van dezelfde component stijgen van 302.543 euro naar 2.459.088 euro. De partij heeft gepreciseerd dat de consoliderende component de doorstorting groepeerde van alle verkozenen van de partij op regionaal en federaal niveau. De vastgestelde stijging is te verklaren door de toename van het aantal verkozenen in 2019 (bijkomende inlichting).

De drie voormelde bewegingen dragen bij dezelfde component hoofdzakelijk bij tot de stijging van het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat, dat toeneemt van 434.379 euro naar 3.467.055 euro.

- De overlopende rekeningen van het actief van *Partij van de Arbeid van België fv* dalen van 1.116.390 euro naar 100.052 euro om dezelfde reden als die welke is vermeld op het niveau van de overlopende rekeningen van *PVDA-PTB-22 vzw*.

De overgedragen winst van dezelfde component daalt van 958.667 euro naar 134.838 euro door het negatieve resultaat van het boekjaar.

De bijdragen van de geconsolideerde verbonden entiteiten van dezelfde component dalen van 1.334.291 euro naar 556.916 euro omwille van het feit dat de consoliderende entiteit voortaan instaat voor de financiering van de andere componenten (bijkomende inlichting).

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat van dezelfde component daalt van 1.020.053 euro naar -822.840 euro. Deze daling wordt voornamelijk verklaard door de daling van de bijdragen van de geconsolideerde verbonden entiteiten zoals hierboven uiteengezet (opbrengsten) en door de stijging van de bijdragen aan geconsolideerde verbonden entiteiten (kosten).

- De overgedragen winst van *Dienen vzw* daalt van 602.653 euro naar 258.750 euro wegens het negatieve resultaat van het boekjaar. Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat daalt immers van 41.684 euro naar -343.405 euro, hoofdzakelijk door de stijging van de personeelskosten.

1.8 Open Vld

a) Geconsolideerde rekeningen

- De voorzieningen voor verkiezingspropaganda op het passief van de balans dalen van 2.448.000 euro naar 178.000 euro door de aanwending ervan, zoals uiteengezet in tabel 1 hierboven.
- De dotaties aan niet geconsolideerde verbonden entiteiten dalen van 664.260 euro naar 225.212 euro. Het grootste bedrag dat in 2018 werd vastgesteld, is het gevolg van het feit dat er dat jaar gemeenteraadsverkiezingen waren (bijkomende inlichting).
- Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat daalt van -300.798 euro naar -1.132.627 euro. De verslechtering van dit resultaat is voornamelijk het gevolg van een daling van de opbrengsten uit de gewone werking en van de toename van de kosten voor reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten. Deze schommelingen met negatieve impact worden slechts ten dele gecompenseerd door de aanwending van de voorzieningen (zie tabel 1), door de lagere bijdragen aan niet geconsolideerde verbonden entiteiten en door de daling van de kosten voor publicaties.

b) Componenten

De liquide middelen van *Vlaamse Liberalen & Democraten fv* dalen van 5.127.886 euro naar 2.282.705 euro, hoofdzakelijk wegens de toename van de kosten voor reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten, die integraal worden gefinancierd met liquide middelen (bijkomende inlichting).

De voorzieningen voor verkiezingspropaganda op het passief van de balans van dezelfde component dalen van 2.478.000 euro naar 178.000 euro wegens de aanwending ervan tijdens het boekjaar.

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat van deze component daalt van 53.006 euro naar -398.345 euro. De daling van de opbrengsten uit de gewone werking en de stijging van de kosten uit de gewone werking dragen gezamenlijk bij tot deze variatie.

1.9 Ecolo

a) Geconsolideerde rekeningen

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat stijgt van -417.314 euro naar 1.477.694 euro. De toename van zowel de Belgische overheidsbijdragen als de bijdragen van de mandatarissen zijn de voornaamste redenen van deze evolutie.

b) Componenten

- De liquide middelen van *Ecodota – Ecolo fédéral* vzw (consoliderende component) stijgen van 456.095 euro naar 1.379.016 euro. Deze variatie is voornamelijk te

verklaren door de variatie van het resultaat van het boekjaar dat stijgt van -187.683 euro naar 776.550 euro. Het resultaat van het boekjaar wordt, net zoals op het niveau van de geconsolideerde rekeningen, positief beïnvloed door de toename van de Belgische overheidsbijdragen en de bijdragen van de mandatarissen. Deze positieve variaties worden getemperd door de stijging van de kosten voor dotaties aan geconsolideerde verbonden entiteiten, van de toevoegingen aan voorzieningen voor risico's en kosten, en van de personeelskosten.

De variatie van het resultaat van het boekjaar verklaart de variatie van het overgedragen resultaat van dezelfde component dat stijgt van 535.085 euro naar 1.311.635 euro.

De op het passief van dezelfde component vermelde voorzieningen voor voorkeuzingspropaganda stijgen van 108.000 euro naar 585.914 euro wegens de toevoeging van het boekjaar.

- De rubriek "maatschappelijk fonds en reserves" van *Maison Bruxelloise de l'Ecologie* vzw stijgt van 152.270 euro naar 358.190 euro wegens het positieve resultaat van het boekjaar, grotendeels beïnvloed door de toename van de bijdragen van de geconsolideerde verbonden entiteiten.

1.10 sp.a

a) Geconsolideerde rekeningen

- De voorzieningen voor verkiezingspropaganda op het passief van de balans dalen van 4.864.262 euro naar 1.958.262 euro door de aanwending van de voorzieningen zoals hierboven in tabel 1 is weergegeven.
- De schulden uit gewone werking op ten hoogste één jaar dalen van 1.034.112 euro naar 214.850 euro. De daling is het gevolg van het feit dat er in 2019, in tegenstelling tot in 2018, geen eindejaarsfacturen waren die op het einde van het boekjaar nog niet waren betaald (bijkomende inlichting).
- De diverse opbrengsten dalen van 1.142.068 euro naar 409.178 euro. Vorig boekjaar werd de omvang van de diverse opbrengsten toegelicht door de partij in de zin dat deze opbrengsten hoofdzakelijk het resultaat waren van de recuperatie van kosten met betrekking tot de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2018 bij lokale niet-geconsolideerde entiteiten.

b) Componenten

- De voorzieningen voor verkiezingspropaganda op het passief van *OSP* vzw (consoliderende entiteit) dalen van 2.160.447 euro naar 1.030.447 euro wegens de aanwending ervan tijdens het boekjaar.

De schulden uit gewone werking op ten hoogste één jaar van dezelfde component dalen van 777.219 euro naar 137.975 euro om dezelfde reden als deze uiteengezet op het niveau van de geconsolideerde rekeningen.

Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat van deze component stijgt van 69.691 euro naar 1.131.422 euro. De daling van de Belgische overheidsbijdragen wordt meer dan gecompenseerd door het gezamenlijke effect van de toename van de bijdragen afkomstig van de geconsolideerde verbonden entiteiten (opbrengsten) en de daling van de kosten voor de gewone werking.

- De voorzieningen voor verkiezingspropaganda op het passief van *OSP.A Oost-Vlaanderen vzw* dalen van 758.315 euro naar 295.315 euro wegens de aanwending ervan tijdens het boekjaar.

1.11 Groen

a) Geconsolideerde rekeningen

- De schulden uit gewone werking op ten hoogste één jaar stijgen van 154.466 euro naar 357.053 euro, hoofdzakelijk wegens diverse facturen die op het einde van het boekjaar werden ontvangen en wegens de boeking van een te ontvangen factuur (de afrekening van het sociaal secretariaat) (bijkomende inlichting).
- Het resultaat uit de gewone werking vóór financieel resultaat stijgt van -240.971 euro naar 308.482 euro. De beperkte toename van de opbrengsten uit de gewone werking samen met de beperkte daling van de kosten voor de gewone werking verklaren de waargenomen verbetering.

b) Componenten

De diverse opbrengsten van *Groen Nationaal fv* dalen van 465.976 euro naar 182.178 euro. De partij heeft gepreciseerd dat in 2018 wegens de gemeenteraadsverkiezingen een groter bedrag aan uitgaven werd afgewenteld op de niet-geconsolideerde entiteiten (bijkomende inlichting).

1.12 cdH

a) Geconsolideerde rekeningen

- De overige schulden op ten hoogste één jaar dalen van 394.740 euro naar 34.646 euro wegens de boeking, eind 2018, van het incasso van de dotatie voor het eerste kwartaal van het daaropvolgende jaar, hoofdzakelijk op het niveau van de rekeningen van *Action Solidaire vzw* (222 duizend euro) en van de *cdH-fractie in het Waals Parlement fv* (123 duizend euro) (bijkomende inlichting).
- De publicatiekosten dalen van 716.800 euro naar 182.416 euro. In 2018 stegen de publicatiekosten van 199.687 euro naar 716.800 euro wegens de toename van de uitgaven inzake propaganda en politieke mededelingen. Het Rekenhof had vermeld dat het mogelijk was dat een gedeelte van de kosten geboekt onder deze rubriek in de feiten verkiezingsuitgaven waren die dan veeleer zouden vallen onder de rubriek II.B.4 van de resultatenrekening inzake kosten voor reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten.

In 2019 heeft de partij gepreciseerd dat de kosten in verband met politieke mededelingen, de productie van brochures en, meer algemeen, elk gedrukt

document dat wordt verspreid, naargelang de omstandigheden beschouwd kunnen worden als publicatiekosten van de rubriek II.B.3, of als publiciteitskosten, ongeacht of het al dan niet om verkiezingspropaganda gaat. De partij vermeldt nog dat in een jaar van federale en regionale verkiezingen dergelijke uitgaven uiteraard meer rechtstreeks bestemd zijn voor de promotie van haar programma en de steun aan haar kandidaten. Dat is wat in 2019 in het bijzonder bijdraagt tot de daling van de publicatiekosten en de meer dan proportionele toename van de verkiezingsuitgaven (bijkomende inlichting).

b) Componenten

De voorzieningen voor verkiezingspropaganda op het passief van *Action solidaire* vzw (consoliderende entiteit) dalen van 2.394.000 euro naar 1.434.000 euro wegens de aanwending ervan tijdens het boekjaar.

Parallel met de vaststelling die werd geformuleerd op het niveau van de geconsolideerde rekeningen, dalen de publicatiekosten van dezelfde component van 552.983 euro naar 147.983 euro.

1.13 DéFI

a) Geconsolideerde rekeningen

- De overgedragen winst daalt van 517.735 euro naar -105.731 euro wegens het negatieve resultaat van het boekjaar dat daalt van -169.731 euro naar -622.046 euro. De hierboven in tabel 1 uiteengezette bewegingen hebben, samen met de daling van de uitzonderlijke opbrengsten, een negatieve impact op het resultaat van het boekjaar. Deze variatie wordt evenwel ten dele getemperd door de daling van de administratie-, publicatie- en personeelskosten.
- Het eigen vermogen daalt van 536.716 euro naar -86.750 euro. Als er geen herfinanciering gebeurt, vormt de aanwezigheid van een negatief eigen vermogen op het niveau van de geconsolideerde rekeningen een bedreiging voor het economisch overleven van de partij. In verband met dit specifieke punt heeft de partij laten weten de nodige maatregelen te hebben genomen om haar voortbestaan te bestendigen en voorts heeft ze meegedeeld dat de verenigingen die binnen haar consolidatieperimeter vallen unaniem hebben gestemd voor de continuïteit van de organisatie. Ze preciseert overigens dat werd beslist een in 2019 aangegane lening versneld terug te betalen, wat er - volgens de partij - op wijst dat men zo snel mogelijk liquiditeiten wil recupereren (bijkomende inlichting).
- De financiële schulden op meer dan één jaar aan kredietinstellingen stijgen van 0 euro naar 213.762 euro en de schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen stijgen van 0 euro naar 177.968 euro.
- De giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen dalen van 47.384 euro naar 5.351 euro.
- De publicatiekosten dalen van 108.783 euro naar 0 euro.

- De uitzonderlijke opbrengsten dalen van 169.114 euro naar 45.350 euro. Vorig boekjaar vermeldde de analyse van de bedrijfsrevisor dat ze voornamelijk het gevolg waren van een regularisatie van de federale dotatie vanaf 2014. Voor het huidig boekjaar preciseert¹⁵ het financieel verslag dat de rubriek *"de aanpassing bevat van de vergoeding van de verkozenen in Vlaanderen"*.

b) Componenten

De materialiteitsgrens (5% van het geconsolideerde balanstotaal) van de partij DéFI bedraagt 46.000 euro. Dit lage bedrag geeft aanleiding tot de identificatie van een groot aantal variaties op het niveau van de drie geconsolideerde componenten. Doordat het merendeel van deze variaties zich rechtstreeks manifesteren in de geconsolideerde rekeningen, worden ze niet besproken op het niveau van de componenten.

1.14 PP

a) Geconsolideerde rekeningen

Per einde boekjaar 2019, bestaan de activa enkel uit 1.000 euro aan financiële vaste activa en uit 2.870 euro aan vorderingen. De passiva bestaan uit 1.739 euro eigen vermogen (en niet 3.504 euro zoals verkeerdelijk is vermeld in de geconsolideerde balans) en een schuld van 2.131 euro.

Het verslag van de bedrijfsrevisor vermeldt¹⁶ dat *"de partij heeft beslist zijn activiteiten te beëindigen. De rekeningen werden opgesteld in een staat van discontinuïteit en de partij beschikt niet langer over personeel personeel, noch bureaus."*

b) Componenten

Geen verder onderzoek wegens de aangekondigde liquidatie van de partij.

2 Algemeen onderzoek van de rekeningen van de componenten en van de geconsolideerde rekeningen

In deze rubriek komen alleen de opmerkingen voor waarover de partijen in het vorige boekjaar/de vorige boekjaren geen verklarende commentaar hebben verstrekt.

- 2.1 Met uitzondering van drie partijen [PS – PVDA-PTB – DéFI] zijn er geen opmerkingen te formuleren.
- 2.2 De uitzonderlijke kosten geregistreerd op de geconsolideerde rekeningen van één partij [PS] vermelden een bedrag van 15.588 euro terwijl bij één van de componenten de uitzonderlijke kosten 907.864 euro bedragen. De partij heeft verklaard dat het bureau dat de rekeningen consolideert, de uitzonderlijke kosten heeft geherklasseerd

¹⁵ DOC 55-1384-004, p. 1931.

¹⁶ DOC 55-1384-004, p. 1986

naar de rubriek van de dotaties aan de geconsolideerde verbonden entiteiten alvorens de wederkerige rekeningen werden opgeheven (bijkomende inlichting).

- 2.3 Verschillende rubrieken van het actief en het passief van één partij [PVDA-PTB] vermelden bedragen die abnormaal met een min-teken worden vermeld. Met name wordt dit vastgesteld bij de financiële schulden op ten hoogste één jaar aan kredietinstellingen (-41,58 euro) van de geconsolideerde balans. Bij de component *PVDA-PTB-22 vzw* wordt eveneens een negatief bedrag vermeld onder de rubriek van de overige vorderingen op ten hoogste één jaar (-6.922,79 euro). Hetzelfde geldt voor de vorderingen uit de gewone werking op ten hoogste één jaar (-4.012,49 euro) en de overige vorderingen op ten hoogste één jaar (-118,94 euro) bij *Partij van de Arbeid van België fv*. De partij heeft de aanwezigheid van negatieve saldi verklaard (bijkomende inlichting). Ze heeft zich evenwel niet uitgesproken waarom werd nagelaten de boekhoudkundige herklasseringen uit te voeren die normaal gezien vereist zijn in geval van negatieve saldi.
- 2.4 De balansrekeningen van de componenten van één partij [DéFI] vermelden op het passief het overgedragen resultaat door tegelijkertijd gebruik te maken van "Overgedragen winst" en "Overgedragen verlies" wat ingaat tegen het boekhoudkundig gebruik dat de twee posten worden opgeteld om het effectief overgedragen bedrag op het einde van de boekjaren te bepalen.
- 2.5 Dezelfde partij [DéFI] heeft gepreciseerd dat op het niveau van de geconsolideerde balans het verschil tussen de variatie van het overgedragen resultaat (-623.466 euro) en het resultaat van het boekjaar (-622.046 euro) toe te schrijven is aan over te dragen kosten waarvan de boeking werd teruggedraaid, vermoedelijk nadat de geconsolideerde rekeningen al waren opgesteld (bijkomende inlichting).

3 **Cijfermatig nazicht van het verband tussen een wijziging van het geconsolideerde vermogen en het geconsolideerde resultaat van het boekjaar**

Op basis van de tabel "Evolutie van het geconsolideerde patrimonium" (in de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening) is het Rekenhof het correcte karakter nagegaan van het cijfermatige verband "Nieuw geconsolideerd vermogen = geconsolideerd vermogen op het einde van het vorige boekjaar + geconsolideerd resultaat van het boekjaar - Variatie van de kapitaalsubsidies".

Uit die verificatie komt geen enkel verschil naar voren dat elders niet werd toegelicht.

4 **Cijfermatig nazicht van het verband tussen het geconsolideerde resultaat en de cumul van de resultaten van de verschillende componenten**

- 4.1 Het nazicht van het verband "Geconsolideerd resultaat - Cumul van de resultaten van de componenten = 0" kon bij één partij [N-VA] niet worden gerealiseerd op basis van de rekeningen van de componenten doordat in het financieel verslag van de partij de

resultatenrekeningen van drie componenten niet werden opgenomen (zie punt 3.2 van de vormelijke aspecten). De aanvullende controle die voor deze drie componenten werd uitgevoerd op basis van de onder bijlage XVIII opgenomen inlichtingen, geeft geen aanleiding tot het formuleren van opmerkingen.

- 4.2 De hierboven beschreven cijfermatige controle resulteert in een verschil van 432.134 euro bij een andere partij [PS]. Zoals in de voorgaande boekjaren heeft die partij aangegeven dat zij in het kader van de consolidatie op het niveau van kader XVIII aanpassingen doorvoert op wederkerige rekeningen.
- 4.3 De hierboven beschreven cijfermatige controle kon bij een andere partij [CD&V] evenmin worden gerealiseerd op basis van de rekeningen van de componenten, doordat in het financieel verslag van de partij de financiële informatie van twee componenten niet werd opgenomen (zie punt 3.3 van de vormelijke aspecten). Dezelfde controle, uitgevoerd op basis van de inlichtingen onder bijlage XVIII, geeft geen aanleiding tot het formuleren van opmerkingen. Het resultaat van de twee componenten opgenomen onder bijlage XVIII (*Unitas Provincie Oost Vlaanderen vzw* en *CD&V Fractie West-Vlaanderen vzw*) verschilt van het resultaat opgenomen onder de corresponderende financiële staten. Het totale verschil is evenwel klein (85,36 euro).

5 Cijfermatig nazicht van het verband tussen het geconsolideerde patrimonium en de cumul van de patrimonie van de verschillende componenten

Uit het nazicht van het verband "Geconsolideerd patrimonium - Cumul van de patrimonie van de componenten = 0" komen de volgende verschillen naar voren:

N-VA	0 euro
PS	1.068.863 euro [*]
MR	0 euro
CD&V	-93.483 euro [*]
Open Vld	0 euro
sp.a	0 euro
cdH	0 euro
Groen	0 euro
Ecolo	-16.293 euro [*]
Vlaams Belang	0 euro
PVDA-PTB	0 euro
DéFI	0 euro
PP	0 euro

Voor de drie verschillen aangemerkt met een asterisk [*] werden in het raam van de verslagen met betrekking tot het boekjaar 2019 of voorgaande boekjaren verklarende commentaren of verantwoordingselementen verstrekt, inzonderheid via de kaders XVII en XVIII van de bijlagen bij de rekeningen.

Financiële verslagen over de boekhouding van de politieke partijen en hun componenten (Boekjaar 2019) / 28

Deel 3 - Vragen gericht aan alle politieke partijen

In het kader van zijn onderzoek over de financiële verslagen over het boekjaar 2019 heeft het Rekenhof geen gemeenschappelijke vraag aan het geheel van de politieke partijen gesteld.

Er bestaat ook een Franse versie van dit verslag.
Il existe aussi une version française de ce rapport.

ADRES
Rekenhof
Regentschapsstraat 2
B-1000 Brussel

TEL.
+32 2 551 81 11

FAX
+32 2 551 86 22

www.rekenhof.be

VI. — RÉACTIONS DES PARTIS POLITIQUES

Rapports financiers – exercice comptable 2019 – réactions

Les partis PS, MR, Open Vld et cdH ont déclaré ne pas avoir d'observations à formuler concernant l'avis.

PARTIE 1 – ASPECTS FORMELS

2. Qualité du ou des signataire(s) des états financiers

2.2. Avis: Auprès de deux partis [CD&V - Ecolo], la personne ayant signé les états financiers n'est pas reprise au sein du conseil d'administration de l'ASBL consolidante.

Réaction Ecolo

Effectivement, la composition du CA mentionnée au rapport 2019 est la composition au 31 décembre de l'exercice. Entretemps – le 1er mai 2020 – l'asbl a procédé au renouvellement de son administrateur général, le nouvel administrateur signant le rapport financier.

Réaction CD&V

La liste des membres de l'organe de gestion a été établie avec comme date de référence le 31 décembre de l'année civile précédente. Le nouveau président de l'ASBL Agora a été désigné lors du conseil d'administration du 27 juin 2020. Le rapport financier a été signé le jour suivant.

2.3. Avis: Les états financiers de trois partis [Vlaams Belang - Groen - PP] mentionnent le nom des signataires mais aucune signature manuscrite n'est présente. Auprès du deuxième parti [Groen], une police de caractères différente assure toutefois une sorte de signature électronique.

Réaction VB

Des rapports portant une signature originale ont toujours été envoyés par recommandé au président de la Chambre des représentants et à la Commission de contrôle. À la demande de la Commission de contrôle, le rapport est également mis à disposition sur un support numérique; cette version n'a, il est vrai, pas été signée. Le courriel contenant la version numérique du rapport financier en pièce jointe a été envoyé par l'administrateur de l'ASBL *Vrijheidsfonds*.

VI. — REACTIES VAN DE POLITIEKE PARTIJEN

Financiële verslagen – boekjaar 2019 – reacties

De partijen PS, MR, Open Vld en cdH hebben verklaard geen opmerkingen te hebben bij het advies.

DEEL 1 – VORMELIJKE ASPECTEN

2. Hoedanigheid van de ondertekenaar(s) van de financiële staten

2.2. Advies: Bij twee partijen [CD&V - Ecolo] is de ondertekenaar van de financiële staten niet opgenomen in de raad van bestuur van de consoliderende vzw.

Reactie Ecolo

De in het verslag van 2019 opgenomen samenstelling van de raad van bestuur is inderdaad die van 31 december van het boekjaar. Inmiddels – op 1 mei 2020 – heeft de vzw een nieuwe algemeen bestuurder; het is die nieuwe bestuurder die het financieel rapport ondertekent.

Reactie CD&V

Het overzicht van de leden van het beheersorgaan is opgemaakt met als richtdatum 31 december van het voorafgaande kalenderjaar. De nieuwe voorzitter van de vzw Agora is aangesteld op de raad van bestuur van 27 juni 2020. De dag nadien werd het financieel verslag ondertekend.

2.3. Advies: De financiële verslagen van drie partijen [Vlaams Belang – Groen – PP] vermelden de naam van de ondertekenaars maar werden niet ondertekend. Bij de tweede partij [Groen] veronderstelt een verschillend lettertype echter een vorm van elektronische ondertekening.

Reactie VB

Aan de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers en aan de Controlecommissie worden steeds origineel ondertekende verslagen aangetekend opgestuurd. Op vraag van de Controlecommissie wordt het verslag eveneens ter beschikking gesteld op digitale drager; deze was weliswaar niet getekend. De mail met de digitale versie van het financieel verslag als bijlage, werd door een bestuurder van de vzw *Vrijheidsfonds* verstuurd.

Réaction Groen

Comme le suggère le rapport, nos administrateurs ont apposé une signature numérique. En raison de la crise du coronavirus, les réunions physiques ont été limitées à ce qui était absolument nécessaire, ce qui explique pourquoi il a été opté pour cette façon de procéder.

Réaction PP

Les deux exemplaires du rapport transmis à la Chambre ont été signés électroniquement – en raison du confinement imposé à l'époque – par Madame Yasmine Dehaene et Monsieur Mischaël Modrikamen (cf. annexe pages 2 et 44). En qualité d'auteur du susdit rapport, j'ai signé de ma propre main les deux rapports (c'est pourquoi ma signature ne figure pas dans le PDF).

3. Existence des données identificatrices et financières pour chacun des partis politiques et chacune de leurs composantes

3.2. Avis: Le compte de résultats de trois composantes d'un parti [N-VA] n'est pas communiqué. Sont concernées les associations de fait *N-VA fractie Vlaams Parlement*, *N-VA Kamerfractie* et *N-VA Senaatsfractie*.

Réaction N-VA

Les comptes de résultats concernés ont bel et bien été communiqués à la Commission de contrôle. En raison d'un problème technique, ils n'ont pas été repris dans le DOC 1384/001. Ce problème a été résolu par un erratum (voir DOC 1384/005).

3.3. Avis: Le bilan et le compte de résultats de la composante *ASBL Unitas Provincie Antwerpen* et de la composante *SCRL Tehuis van CD&V* d'un parti [CD&V] ne sont pas communiqués.

Réaction CD&V

Le bilan et le compte de résultats de ces composantes sont bel et bien inclus dans les comptes annuels consolidés, mais n'ont par erreur pas été insérés distinctement dans le rapport financier. En annexe du présent courrier, vous trouverez les deux comptes annuels concernés. (voir annexe).

6. Exhaustivité et présentation générale des données financières

6.2. Avis: Les comptes consolidés d'un parti [DéFI] sont présentés en format "paysage", ce qui ne correspond pas au schéma légal et nuit à leur lisibilité.

Reactie Groen

Zoals het verslag suggereert tekenden onze bestuurders digitaal. Omwille van de Corona crisis zijn de fysieke bijeenkomsten beperkt tot de absoluut noodzakelijk, en werd hiervoor geopteerd.

Reactie PP

De twee exemplaren van het verslag dat aan de Kamer werd bezorgd, werden (door de destijds verplichte lockdown) elektronisch ondertekend door mevrouw Yasmine Dehaene en de heer Mischaël Modrikamen (zie bijlage blz. 2 en 44). Als steller van dat verslag heb ik de twee verslagen eigenhandig ondertekend (vandaar dat mijn handtekening niet op de pdf staat).

3. Bestaan van de identificatie- en financiële gegevens voor elk van de politieke partijen en hun componenten

3.2. Advies: Bij drie componenten van één partij [N-VA] ontbreken de resultatenrekeningen. Het gaat om de feitelijke verenigingen *N-VA fractie Vlaams Parlement*, *N-VA Kamerfractie* en *N-VA Senaatsfractie*.

Reactie N-VA

De betrokken resultatenrekeningen zijn wel degelijk bezorgd aan de Controlecommissie. Door een technisch probleem zijn ze niet opgenomen in DOC 1384/001. Dit euvel is rechtgezet door een erratum (zie DOC 1384/005).

3.3. Advies: Bij de componenten *Unitas Provincie Antwerpen* vzw en *Tehuis van CD&V cvba* van één partij [CD&V] ontbreken de balans en de resultatenrekening.

Reactie CD&V

De balans en resultatenrekening van deze componenten zijn wel meegenomen in de geconsolideerde jaarrekening maar werden per vergissing niet afzonderlijk ingevoegd in het financieel verslag. Als bijlage bij deze brief vindt u de twee betrokken jaarrekeningen. (zie bijlage).

6. Volledigheid en algemene presentatie van de financiële gegevens

6.2. Advies: Eén partij [DéFI] heeft haar geconsolideerde rekeningen in landschapsformaat voorgelegd, wat niet overeenstemt met het wettelijke schema en de leesbaarheid ervan bemoeilijkt.

Réaction DéFI

Le format “paysage” des comptes consolidés ne sera plus utilisé dorénavant; il s’agit d’une erreur d’impression et nous sommes conscients que cela peut nuire à leur lisibilité.

6.3. Avis: L’annexe XI.A d’un parti [PP] mentionne un montant de 260 027 euros en regard du poste “Charges électorales”. Ce montant est normalement détaillé à l’annexe XI.B. Celle-ci ne comprend toutefois qu’un seul poste pour un montant de 184 211 euros.

Réaction PP

Il semblerait qu’une erreur se soit glissée dans l’annexe XI.A. La rectification est la suivante:

XI.A. Détail de la rubrique II.B.4 du compte de résultat

	Exercice	Exercice précédent
1. Publicité, de propagande	78.418,23	71.203,61
2. Assemblées	8.570,45	17.864,94
3. Charges électorales - Conformément à la loi du 4 juillet 1989 (détail sous l’annexe XI.B)	184.210,60	48.768,58
Total de la rubrique	269.199,28	137.837,13

XI. — B. Détail des charges électorales par destination (détail de l’annexe XI.A.3)

	Exercice	Exercice précédent
1. Charges électorales du parti et des entités consolidées	184.210,60	48.768,58
2. Soutiens électoraux versés aux entités non consolidées	0	0
3. Soutiens électoraux versés aux mandataires	0	0
Total des charges électorales	184.210,60	48.768,58

8. Rapport du réviseur d’entreprises

8.3. Avis: Le rapport du réviseur d’entreprises d’un autre parti [DéFI] mentionne qu’il fait “également rapport sur les aspects suivants qui sont susceptibles de favoriser la compréhension de la situation financière [...]”. Aucune information en la matière n’est toutefois reprise dans le rapport financier du parti.

Reactie DéFI

Voor de geconsolideerde rekeningen zal het landschapsformaat voortaan niet meer worden gebruikt; het betreft een drukfout, en we zijn ons ervan bewust dat dit de leesbaarheid niet ten goede komt.

6.3. Advies: In bijlage XI.A van een partij [PP] staat een bedrag van 260 027 euro bij de post “Verkiezingskosten”. Dat bedrag wordt normaal gezien uitgesplitst in bijlage XI.B. Die bijlage bevat evenwel slechts één post, voor een bedrag van 184 211 euro.

Reactie PP

Er is blijkbaar een fout in bijlage XI.A geslopen. Die moet worden rechtgezet als volgt:

XI.A Detail van rubriek II.B.4 van de resultatenrekening

	Boekjaar	Vorig boekjaar
1. Reclame, propaganda	78.418,23	71.203,61
2. Vergaderingen	8.570,45	17.864,94
3. Verkiezingskosten – Overeenkomstig de wet van 4 juli 1989 (meer details in bijlage XI.B)	184.210,60	48.768,58
Totaal van de rubriek	269.199,28	137.837,13

XI. — B. Detail van de verkiezingskosten per bestemming (detail van bijlage XI.A.3)

	Boekjaar	Vorig boekjaar
1. Verkiezingskosten van de partij en van de geconsolideerde entiteiten	184.210,60	48.768,58
2. Aan de niet-geconsolideerde entiteiten gestorte verkiezingssteun	0	0
3. Aan de mandatarissen gestorte verkiezingssteun	0	0
Totaal van de verkiezingskosten	184.210,60	48.768,58

8. Verslag van de bedrijfsrevisor

8.3. Advies: Het verslag van de bedrijfsrevisor van een andere partij [DéFI] vermeldt dat er eveneens verslag wordt uitgebracht over “les aspects suivants qui sont susceptibles de favoriser la compréhension de la situation financière [...]”. Het financieel verslag van de partij bevat ter zake evenwel geen enkele informatie.

Réaction DéFI

Le réviseur d'entreprises concède qu'il n'aurait pas dû mentionner le point suivant "(...) *Il fait également rapport sur les aspects suivants qui sont susceptibles de favoriser la compréhension de la situation financière*".

9. Données relatives aux règles d'évaluation

9.5. Avis: Un parti [DéFI] reprend les règles d'évaluation du schéma légal tout en y ajoutant une ligne (obligation de constituer des provisions pour tous les risques prévisibles) qui ne fait toutefois que reformuler une obligation prévue par la législation comptable. Nonobstant le nombre réduit des règles d'évaluation communiquées, le parti précise de nouveau, dans un commentaire¹⁴ faisant suite à l'identification de ses composantes, que: "[les règles d'évaluation] reprennent l'intégralité de celles intervenant dans le cadre des opérations comptables de l'entité consolidante et des composantes consolidées".

Réaction DéFI

Les dispositions nécessaires seront prises afin que les conseils d'administration des entités concernées du parti DéFI mettent à l'ordre du jour, dans les meilleurs délais, la révision de leurs règles d'évaluation.

9.6. Avis: Un parti [PP] ne fait pas mention de la règle d'évaluation prévue par l'actuel schéma légal qui fait état de l'absence de stocks, de créances ou de dettes exprimés en devises. Ainsi que déjà précisé dans les précédents avis, cette observation n'est toutefois pertinente que si la Commission de contrôle considère que le texte repris au cadre XVI fait effectivement partie intégrante du schéma financier.

Réaction PP

Le stock valorisé consistait uniquement en polos, casquettes et pins au logo du Parti Populaire. Ce stock était donc devenu sans valeur à l'issue de la dissolution du PP le 18/06/2020. Ce qui n'a pas été vendu avant cette date a tout simplement été donné; d'où l'absence de stocks.

10. Données relatives à la méthode de consolidation*Réaction sp.a*

Dans le DOC 1384/003, les titres des colonnes et les totaux sont illisibles à la page 1492 (p.144) en raison d'un

Reactie DéFI

De bedrijfsrevisor geeft toe dat hij de volgende passage niet in zijn verslag had mogen opnemen: "*Il fait également rapport sur les aspects suivants qui sont susceptibles de favoriser la compréhension de la situation financière*".

9. Gegevens over de waarderingsregels

9.5. Advies: Eén partij [DéFI] neemt de waarderingsregels uit het wettelijk schema over en voegt er een regel aan toe (verplichting om voorzieningen aan te leggen voor alle voorzienbare risico's). Deze regel bevat evenwel louter een herformulering van een door de boekhoudwetgeving opgelegde verplichting. Ondanks het beperkte aantal meegedeelde waarderingsregels vermeldt de partij, in commentaar 14 naar aanleiding van de identificatie van haar componenten, opnieuw dat "[de waarderingsregels] de integraliteit hernemen van deze die worden gehanteerd bij de boekhoudkundige verwerkingen van de consoliderende entiteit en van de geconsolideerde componenten."

Reactie DéFI

Er zal het nodige worden gedaan opdat de raden van bestuur van de betrokken entiteiten van de partij DéFI de herziening van hun waarderingsregels zo spoedig mogelijk op de agenda zetten.

9.6. Advies: Eén partij [PP] maakt geen melding van de waarderingsregel waarin het huidige wettelijk schema voorziet en die aangeeft dat er geen voorraden noch schuldvorderingen of schulden in vreemde valuta zijn. Zoals reeds vermeld in vorige adviezen, is deze opmerking alleen relevant voor zover de Controlecommissie de in het kader XVI opgenomen tekst daadwerkelijk beschouwt als een bestanddeel van het financiële schema.

Reactie PP

De gewaardeerde voorraad bevatte alleen maar polo's, petten en pins met het logo van de Parti Populaire. Die voorraad was dus waardeloos geworden na de ontbinding van de PP op 18 juni 2020. Wat vóór die datum niet werd verkocht, werd gewoon weggeschonken; dat verklaart waarom er geen voorraden zijn.

10. Gegevens over de consolidatiemethode*Reactie sp.a*

Door een technisch probleem zijn in DOC 1384/003 kolomtitels en totalen onleesbaar op blz. 1492 (blz. 144).

problème technique. Ce problème a été résolu dans un erratum (voir DOC 1384/005, pp. 17-18), qui remplace la page en question.

Réaction PTB

Concernant la méthode de consolidation, nous souhaitons préciser que nous avons effectué une consolidation intégrale et qu'aucune composante n'a été omise.

Réaction DéFI

La méthode de consolidation est l'addition des actifs, passifs, charges et produits; les comptes réciproques sont éliminés tant au niveau du bilan que des résultats.

11. Données relatives au tableau de concordance des patrimoines

11.2. Avis: Le rapport financier de deux partis [PS - DéFI] ne mentionne pas le texte repris dans le schéma légal, au bas du cadre XVIII (rubrique "Remarques"). Chez l'un des deux partis [PS], des remarques ad hoc sont néanmoins formulées. Pour le second parti [DéFI], tout comme lors des précédents exercices, un réajustement de la position des lignes de ce cadre (et du cadre XVII) est à recommander.

Réaction DéFI

Le réajustement de la position des lignes du cadre XVIII (et du cadre XVII) sera opéré; la recommandation technique est bien notée.

PARTIE 2 – ASPECTS FINANCIERS

1. Examen des variations entre exercices

Réaction VB

À la p. 17 sous le point b) Composantes – 4e alinéa: il y a une faute de frappe dans laquelle il est question d'une baisse de la provision pour propagande électorale, qui tombe à 165 500 euros; il y a lieu de lire 166 500 euros.

2. Examen général des comptes des composantes et des comptes consolidés

2.4. Avis: Les comptes de bilan des composantes d'un parti [DéFI] présentent, au passif, le résultat reporté en utilisant à la fois les rubriques "Bénéfice reporté" et "Perte reportée", ce qui est contraire aux usages comptables et

Dit is rechtgezet in een erratum (zie DOC 1384/005, blz. 17-18), dat de betrokken bladzijde vervangt.

Reactie PTB

Aangaande de consolidatiemethode wensen wij te verduidelijken dat wij een alomvattende consolidatie hebben doorgevoerd en dat geen enkel bestanddeel werd weggelaten.

Reactie DéFI

De consolidatiemethode bestaat uit de optelsom van de activa, de passiva, de lasten en de opbrengsten; de wederkerige rekeningen worden geëlimineerd, zowel wat de balans als de resultaten betreft.

11. Gegevens over de concordantietabel met betrekking tot de vermogens

11.2. Advies: Het financieel verslag van twee partijen [PS - DéFI] maakt geen melding van de in het wettelijk schema opgenomen tekst onderaan kader XVIII (rubriek "Opmerkingen"). Bij één van deze twee partijen [PS] worden niettemin *ad-hoc* opmerkingen geformuleerd. Bij de tweede partij [DéFI] is, zoals bij vorige boekjaren, een herziening van de positionering van de lijnen van dit kader (en van kader XVII) aan te bevelen.

Reactie DéFI

De positionering van de lijnen van kader XVIII (en van kader XVII) zal worden herzien; er werd akte genomen van de technische aanbeveling.

DEEL 2 – FINANCIËLE ASPECTEN

1. Onderzoek van de variaties tussen boekjaren

Reactie VB

Op blz. 17 onder punt b) Componenten - vierde alinea: een typefout waar sprake is van een daling van de voorziening voor verkiezingspropaganda naar EUR 165 500; dit moet EUR 166 500 zijn.

2. Algemeen onderzoek van de rekeningen van de componenten en van de geconsolideerde rekeningen

2.4. Advies: De balansrekeningen van de componenten van één partij [DéFI] vermelden bij de passiva het overgedragen resultaat door gebruik te maken van zowel de rubriek "overgedragen winst" als de rubriek

nécessite l'addition des deux postes pour déterminer le montant effectivement reporté au terme des exercices.

Réaction DéFI

Les comptes ont effectivement été regroupés.

4. Vérification arithmétique de la relation entre le résultat consolidé et le cumul des résultats des différentes composantes

4.1. Avis: Après d'un parti [N-VA], la vérification de la relation "Résultat consolidé - Cumul des résultats des composantes = 0" n'a pu être réalisée sur la base des comptes des composantes, en raison de l'absence, dans le rapport financier du parti, des comptes de résultats de trois composantes (cf. point 3.2 des aspects formels). La vérification complémentaire opérée, pour ces trois composantes, sur la base des informations communiquées dans l'annexe XVIII, n'appelle pas de remarque.

Réaction N-VA (voir aussi sous aspects formels, point 3.2)

Les comptes de résultats concernés ont bel et bien été communiqués à la Commission de contrôle. En raison d'un problème technique, ils n'ont pas été repris dans le DOC 1384/001. Ce problème a été résolu par un erratum (voir DOC 1384/005).

4.3. Avis: le résultat de deux composantes repris à l'annexe XVIII (*ASBL Unitas Provincie Oost Vlaanderen* et *ASBL CD&V Fractie West-Vlaanderen*) diffère de celui repris au niveau des états financiers correspondants. La différence totale est toutefois marginale (85,36 euros).

Réaction CD&V

Il n'y avait pas de différence dans le rapport d'*Unitas provincie Oost-Vlaanderen*. Il y avait en revanche une différence dans les comptes annuels du groupe du conseil provincial de la province de Flandre orientale. Les comptes annuels corrects sont transmis en annexe. En ce qui concerne l'*ASBL CD&V Fractie West-Vlaanderen*, la différence est de 62,32 euros. En ce qui concerne le groupe Flandre orientale, la différence est de 23,04 euros. Cela fait au total la différence de 85,36 euros qu'évoque la Cour des Comptes. (voir annexe)

"overgedragen verlies", wat boekhoudkundig niet gebruikelijk is. De twee posten moeten worden samengevoegd om te kunnen bepalen welk bedrag aan het einde van de boekjaren daadwerkelijk werd overgedragen.

Reactie DéFI

De rekeningen werden samengevoegd.

4. Cijfermatig nazicht van het verband tussen het geconsolideerde resultaat en de cumul van de resultaten van de verschillende componenten

4.1. Advies: Het nazicht van het verband "Geconsolideerd resultaat - Cumul van de resultaten van de componenten = 0" kon bij één partij [N-VA] niet worden gerealiseerd op basis van de rekeningen van de componenten doordat in het financieel verslag van de partij de resultatenrekeningen van drie componenten niet werden opgenomen (zie punt 3.2 van de vormelijke aspecten). De aanvullende controle die voor deze drie componenten werd uitgevoerd op basis van de onder bijlage XVIII opgenomen inlichtingen, geeft geen aanleiding tot het formuleren van opmerkingen.

Reactie N-VA (zie ook onder formele aspecten, punt 3.2)

De betrokken resultatenrekeningen zijn wel degelijk bezorgd aan de Controlecommissie. Door een technisch probleem zijn ze niet opgenomen in DOC 1384/001. Dit euvel is rechtgezet door een erratum (zie DOC 1384/005).

4.3. Advies: Het resultaat van de twee componenten opgenomen onder bijlage XVIII (*Unitas Provincie Oost Vlaanderen vzw* en *CD&V Fractie West-Vlaanderen vzw*) verschilt van het resultaat opgenomen onder de corresponderende financiële staten. Het totale verschil is evenwel klein (85,36 euro).

Reactie CD&V

Er was geen afwijking in het verslag van *Unitas provincie Oost-Vlaanderen*. Er was wel een afwijking in de jaarrekening van de provincieraadsfractie van de provincie Oost-Vlaanderen. In bijlage worden de correcte jaarrekeningen overgemaakt. Wat de CD&V-fractie van West-Vlaanderen vzw betreft, bedraagt het verschil 62,32 euro. Wat de fractie Oost-Vlaanderen betreft, bedraagt het verschil 23,04 euro. Dit maakt samen een verschil van 85,36 euro waarnaar het Rekenhof verwijst (zie bijlage).

880.462.466

Jaarrekening UNITAS PROV ANTWERPEN VZW per 31/12/2019**1. BALANS**

ACTIVA		BJ 2019	BJ 2018
VASTE ACTIVA		43.516,52	51.068,72
I. OPRICHTINGSKOSTEN		0,00	0,00
II. IMMATERIELE VASTE ACTIVA		0,00	0,00
III. MATERIELE VASTE ACTIVA		9.786,78	17.338,98
A. Terreinen en gebouwen		0,00	0,00
B. Installaties, machines en uitrusting		516,58	1.033,16
C. Meubilair en rollend materieel		9.270,20	16.305,82
D. Leasing en soortgelijke rechten			0,00
E. Overige materiële vaste activa			0,00
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen			0,00
IV. FINANCIELE VASTE ACTIVA		33.729,74	33.729,74
VLOTTENDE ACTIVA		359.979,55	485.515,91
V. VORDERINGEN OP MEER DAN EEN JAAR		16.001,00	17.334,00
A. Handelsvorderingen		0,00	0,00
B. Overige vorderingen			17.334,00
VI. VOORRADEN EN BESTELLINGEN IN UITVOERING		0,00	0,00
VII. VORDERINGEN OP TEN HOOGSTE EEN JAAR		17.839,21	32.228,29
A. Vorderingen uit gewone werking		4.795,21	23.012,29
B. Overige vorderingen		13.044,00	9.216,00
VIII. GELDBELEGGINGEN		687,18	687,18
IX. LIQUIDE MIDDELEN		262.836,51	367.062,44
X. OVERLOPENDE REKENINGEN		62.615,65	68.204,00
TOTAAL DER ACTIVA		403.496,07	536.584,63

880.462.466

Jaarrekening UNITAS PROV ANTWERPEN VZW per 31/12/2019

PASSIVA		BJ 2019	BJ 2018
EIGEN MIDDELEN		271.311,35	272.194,64
I. MAATSCHAPPELIJK FONDS EN RESERVES		272.194,64	311.851,16
II. HERWAARDERINGSMEERWAARDEN		0,00	0,00
III. OVERGEDRAGEN RESULTAAT			
overgedragen winst (+)			
overgedragen verlies (-)		-883,29	-39.656,52
IV. KAPITAALSUBSIDIES		0,00	0,00
VOORZIENINGEN EN UITGESTELDE BELASTINGEN		119.245,00	229.623,00
V.A. Voorzieningen voor risico's en kosten		119.245,00	229.623,00
A. Voorzieningen voor verkiezingspropaganda		119.245,00	229.623,00
B. Voorzieningen voor pensioen en soortgelijke verplichtingen		0,00	0,00
C. Voorzieningen voor grote herstellings- en onderhoudswerken		0,00	0,00
D. Voorzieningen voor oveirge risico's en kosten		0,00	0,00
V.B. Uitgestelde belastingen		0,00	0,00
SCHULDEN		12.939,72	34.766,99
VI. Schulden op meer dan een jaar		0,00	0,00
A. Financiële schulden		0,00	0,00
1. Kredietinstellingen		0,00	0,00
2. Leasingschulden en soortgelijke		0,00	0,00
3. Overige leningen		0,00	0,00
B. Schulden uit gewone werking		0,00	0,00
C. Overige schulden		0,00	0,00
VII. Schulden op ten hoogste één jaar		12.065,52	34.526,99
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen		0,00	0,00
B. Financiële schulden		0,00	0,00
1. Kredietinstellingen		0,00	0,00
2. Overige schulden		0,00	0,00
C. Schulden uit gewone werking		12.065,52	34.396,51
Schulden met betrekking tot belastingen,			
D. bezoldigingen en sociale lasten		0,00	0,00
1. Belastingen		0,00	0,00
2. Bezoldigingen en sociale lasten		0,00	0,00
E. Overige schulden			130,48
VIII. Overlopende rekeningen (492/3/9)		874,20	240,00
TOTAAL DER PASSIVA		403.496,07	536.584,63

880.462.466

Jaarrekening UNITAS PROV ANTWERPEN VZW per 31/12/2019**1. RESULTATENREKENING**

	BJ 2019	BJ 2018
I. OPBRENGSTEN UIT DE GEWONE WERKING	104.193,45	168.133,49
A. Belgische overheidsbijdragen	53.702,04	96.222,96
B. Andere bijdragen	50.449,01	68.409,48
0. Geconsolideerde verbonden entiteiten	2.500,00	0,00
1. Niet geconsolideerde verbonden entiteiten		
2. Mandatarissen	47.949,01	68.409,48
3. Andere		
C. Lidgelden	0,00	0,00
D. Opbrengsten uit het onroerend vermogen	0,00	0,00
E. Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame		506,51
F. Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen		
G. Diverse opbrengsten	42,40	2.994,54
II. KOSTEN VOOR DE GEWONE WERKING	105.485,30	209.933,03
A	0,00	
I. Voorraden en werken in uitvoering		928,07
1. Inkopen		
2. Wijzigingen in de voorraad en bestellingen in uitvoering		
A		
II. Dotaties	0,00	51.477,60
0. Geconsolideerde verbonden entiteiten		
1. Niet geconsolideerde verbonden entiteiten		45.605,82
2. Mandatarissen		
3. Andere		5.871,78
B. Diensten en diverse goederen	185.292,46	111.987,00
1. Huisvestingskosten	19.760,64	20.855,18
2. Administratie en beheer	15.071,01	20.155,11
3. Publicaties	285,15	935,95
4. Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	150.301,26	66.448,56
5. Diverse kosten	-125,60	3.592,20
C. Personeelskosten	20.025,94	74.037,18
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	7.552,20	7.552,20
E. Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	0,00	0,00
F. Voorzieningen voor risico's en kosten (toev. (+), best. (-), terug (-))	39.622,00	39.622,00
G. Andere kosten voor de gewone werking	2.992,70	55,98
H. Geactiveerde kosten (-)	-150.000,00	-75.727,00
III. RESULTAAT UIT DE GEWONE WERKING VÓÓR FINANCIËLE RESULTATEN	-1.291,85	-41.799,54

880.462.466

Jaarrekening UNITAS PROV ANTWERPEN VZW per 31/12/2019**RESULTATENREKENING (vervolg)****IV. FINANCIËLE OPBRENGSTEN**

- A. Opbrengsten uit financiële vaste activa
- B. Opbrengsten uit vlottende activa
- C. Overige financiële opbrengsten

V. FINANCIËLE KOSTEN

- A. Kosten van schulden
Waardeverminderingen op vlottende activa andere
- B. dan bedoeld onder II E
- C. Overige financiële kosten

**VI. RESULTAAT UIT GEWONE WERKING
NA FINANCIELE RESULTAAT****VII. UITZONDERLIJKE OPBRENGSTEN****VIII. UITZONDERLIJKE KOSTEN****IX. BELASTINGEN OP HET RESULTAAT****X. RESULTAAT VAN HET BOEKJAAR**

BJ 2019	BJ 2018
600,00	0,00
0,00	0,00
600,00	0,00
0,00	0,00
171,57	240,08
0,00	0,00
0,00	0,00
171,57	240,08
-863,42	-42.039,62
	2.433,10
19,87	50,00
0,00	0,00
-883,29	-39.656,52

404.736.557

Jaarrekening CVBA TEHUIS VAN CD&V per 31/12/2019**1. BALANS****ACTIVA****VASTE ACTIVA****I. OPRICHTINGSKOSTEN****II. IMMATERIELE VASTE ACTIVA****III. MATERIELE VASTE ACTIVA**

- A. Terreinen en gebouwen
- B. Installaties, machines en uitrusting
- C. Meubilair en rollend materieel
- D. Leasing en soortgelijke rechten
- E. Overige materiële vaste activa
- F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen

IV. FINANCIELE VASTE ACTIVA**VLOTTENDE ACTIVA****V. VORDERINGEN OP MEER DAN EEN JAAR**

- A. Handelsvorderingen
- B. Overige vorderingen

**VOORRADEN EN BESTELLINGEN IN
UITVOERING****VII. VORDERINGEN OP TEN HOOGSTE EEN JAAR**

- A. Vorderingen uit gewone werking
- B. Overige vorderingen

VIII. GELDBELEGGINGEN**IX. LIQUIDE MIDDELEN****X. OVERLOPENDE REKENINGEN****TOTAAL DER ACTIVA**

BJ 2019	BJ 2018
360.971,69	373.579,83
0,00	0,00
360.971,69	373.579,83
342.681,30	352.676,53
18.290,39	20.903,30
9.893,61	13.422,75
	1.339,79
	1.339,79
9.893,61	12.082,96
370.865,30	387.002,58

404.736.557

Jaarrekening CVBA TEHUIS VAN CD&V per 31/12/2019

PASSIVA		BJ 2019	BJ 2018
EIGEN MIDDELEN		218.102,45	216.969,15
I. MAATSCHAPPELIJK FONDS EN RESERVES		211.869,21	221.733,94
II. HERWAARDERINGSMEERWAARDEN		0,00	0,00
III. OVERGEDRAGEN RESULTAAT			
overgedragen winst (+)	6.233,24		
overgedragen verlies (-)			-4.764,79
IV. KAPITAALSUBSIDIES		0,00	0,00
VOORZIENINGEN EN UITGESTELDE BELASTINGEN		64.981,22	67.123,46
V.A. Voorzieningen voor risico's en kosten		0,00	0,00
A. Voorzieningen voor verkiezingspropaganda	0,00	0,00	0,00
B. Voorzieningen voor pensioen en soortgelijke verplichtingen	0,00	0,00	0,00
C. Voorzieningen voor grote herstellings- en onderhoudswerken	0,00	0,00	0,00
D. Voorzieningen voor overige risico's en kosten	0,00	0,00	0,00
V.B. Uitgestelde belastingen		64.981,22	67.123,46
SCHULDEN		87.781,63	102.909,97
VI. Schulden op meer dan een jaar		20.000,00	0,00
A. Financiële schulden	20.000,00	0,00	0,00
1. Kredietinstellingen	0,00	0,00	0,00
2. Leasingschulden en soortgelijke	0,00	0,00	0,00
3. Overige leningen	20.000,00	0,00	0,00
B. Schulden uit gewone werking	0,00	0,00	0,00
C. Overige schulden	0,00	0,00	0,00
VII. Schulden op ten hoogste één jaar		5.781,63	34.909,97
A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	0,00	0,00	0,00
B. Financiële schulden			20.600,00
1. Kredietinstellingen			
2. Overige schulden	600,00	20.600,00	
C. Schulden uit gewone werking	5.181,63	14.309,97	
Schulden met betrekking tot belastingen,			
D. bezoldigingen en sociale lasten	0,00	0,00	0,00
1. Belastingen	0,00	0,00	0,00
2. Bezoldigingen en sociale lasten	0,00	0,00	0,00
E. Overige schulden	0,00	0,00	0,00
VIII. Overlopende rekeningen (492/3/9)		62.000,00	68.000,00
TOTAAL DER PASSIVA		370.865,30	387.002,58

404.736.557

Jaarrekening CVBA TEHUIS VAN CD&V per 31/12/2019**1. RESULTATENREKENING**

	BJ 2019	BJ 2018
I. OPBRENGSTEN UIT DE GEWONE WERKING	14.400,00	21.349,56
A. Belgische overheidsbijdragen		
B. Andere bijdragen	0,00	0,00
0. Geconsolideerde verbonden entiteiten	0,00	0,00
1. Niet geconsolideerde verbonden entiteiten		
2. Mandatarissen	0,00	0,00
3. Andere		
C. Lidgelden	0,00	0,00
D. Opbrengsten uit het onroerend vermogen	14.400,00	14.400,00
E. Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	0,00	0,00
F. Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen	0,00	0,00
G. Diverse opbrengsten	0,00	6.949,56
II. KOSTEN VOOR DE GEWONE WERKING	20.579,21	32.649,73
A		
I. Voorraden en werken in uitvoering	0,00	0,00
1. Inkopen		
2. Wijzigingen in de voorraad en bestellingen in uitvoering		
A		
II. Dotaties	0,00	0,00
0. Geconsolideerde verbonden entiteiten	0,00	0,00
1. Niet geconsolideerde verbonden entiteiten		
2. Mandatarissen		
3. Andere	0,00	0,00
B. Diensten en diverse goederen	7.060,57	19.598,09
1. Huisvestingskosten	1.468,75	15.010,10
2. Administratie en beheer	5.591,82	4.587,99
3. Publicaties	0,00	0,00
4. Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	0,00	0,00
5. Diverse kosten	0,00	0,00
C. Personeelskosten	0,00	0,00
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	12.608,14	12.608,14
E. Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	0,00	0,00
F. Voorzieningen voor risico's en kosten (toev. (+), best. (-), terug (-))	0,00	0,00
G. Andere kosten voor de gewone werking	910,50	443,50
H. Geactiveerde kosten (-)	0,00	0,00
III. RESULTAAT UIT DE GEWONE WERKING VÓÓR FINANCIËLE RESULTATEN	-6.179,21	-11.300,17

404.736.557

Jaarrekening CVBA TEHUIS VAN CD&V per 31/12/2019**RESULTATENREKENING (vervolg)**

	BJ 2019	BJ 2018
IV. FINANCIËLE OPBRENGSTEN		
A. Opbrengsten uit financiële vaste activa	0,00	0,00
B. Opbrengsten uit vlottende activa	0,00	0,00
C. Overige financiële opbrengsten	0,00	0,00
V. FINANCIËLE KOSTEN		
A. Kosten van schulden	738,20	706,80
Waardeverminderingen op vlottende activa andere	0,00	0,00
B. dan bedoeld onder II E	0,00	0,00
C. Overige financiële kosten	738,20	706,80
VI. RESULTAAT UIT GEWONE WERKING NA FINANCIELE RESULTAAT	-6.917,41	-12.006,97
VII. UITZONDERLIJKE OPBRENGSTEN	13.150,65	7.242,18
VIII. UITZONDERLIJKE KOSTEN		0,00
IX. BELASTINGEN OP HET RESULTAAT	0,00	0,00
X. RESULTAAT VAN HET BOEKJAAR	6.233,24	-4.764,79

480.113.277

Jaarrekening CD&V FRACTIE WEST-VLAANDEREN VZW per 31/12/2019**1. BALANS**

ACTIVA		BJ 2019	BJ 2018
VASTE ACTIVA		0,00	0,00
I. OPRICHTINGSKOSTEN		0,00	0,00
II. IMMATERIELE VASTE ACTIVA		0,00	0,00
III. MATERIELE VASTE ACTIVA		0,00	0,00
A. Terreinen en gebouwen		0,00	0,00
B. Installaties, machines en uitrusting		0,00	0,00
C. Meubilair en rollend materieel		0,00	0,00
D. Leasing en soortgelijke rechten		0,00	0,00
E. Overige materiële vaste activa		0,00	0,00
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen		0,00	0,00
IV. FINANCIELE VASTE ACTIVA		0,00	0,00
VLOTTENDE ACTIVA		191.894,02	164.691,65
V. VORDERINGEN OP MEER DAN EEN JAAR		0,00	0,00
A. Handelsvorderingen		0,00	0,00
B. Overige vorderingen		0,00	0,00
VOORRADEN EN BESTELLINGEN IN UITVOERING		0,00	0,00
VI. VORDERINGEN OP TEN HOOGSTE EEN JAAR		0,00	0,00
A. Vorderingen uit gewone werking		0,00	0,00
B. Overige vorderingen		0,00	0,00
VIII. GELDBELEGGINGEN		0,00	70.000,00
IX. LIQUIDE MIDDELEN		191.894,02	94.691,65
X. OVERLOPENDE REKENINGEN			0,00
TOTAAL DER ACTIVA		191.894,02	164.691,65

480.113.277

Jaarrekening CD&V FRACTIE WEST-VLAANDEREN VZW per 31/12/2019

PASSIVA		BJ 2019	BJ 2018
<i>EIGEN MIDDELEN</i>		186.265,52	158.998,98
I.	MAATSCHAPPELIJK FONDS EN RESERVES	158.998,98	222.547,43
II.	HERWAARDERINGSMEERWAARDEN		0,00
III.	OVERGEDRAGEN RESULTAAT		
	overgedragen winst (+)	27.266,54	
	overgedragen verlies (-)		-63.548,45
IV.	KAPITAALSUBSIDIES	0,00	0,00
<i>VOORZIENINGEN EN UITGESTELDE BELASTINGEN</i>		0,00	0,00
V.A.	Voorzieningen voor risico's en kosten	0,00	0,00
A.	Voorzieningen voor verkiezingspropaganda	0,00	0,00
B.	Voorzieningen voor pensioen en soortgelijke verplichtingen	0,00	0,00
C.	Voorzieningen voor grote herstellings- en onderhoudswerken	0,00	0,00
D.	Voorzieningen voor overige risico's en kosten	0,00	0,00
V.B.	Uitgestelde belastingen	0,00	0,00
<i>SCHULDEN</i>		5.628,50	5.692,67
VI.	Schulden op meer dan een jaar	0,00	0,00
A.	Financiële schulden	0,00	0,00
	1. Kredietinstellingen	0,00	0,00
	2. Leasingschulden en soortgelijke	0,00	0,00
	3. Overige leningen	0,00	0,00
B.	Schulden uit gewone werking	0,00	0,00
C.	Overige schulden	0,00	0,00
VII.	Schulden op ten hoogste één jaar	5.376,03	5.692,67
A.	Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	0,00	0,00
B.	Financiële schulden	0,00	0,00
	1. Kredietinstellingen	0,00	0,00
	2. Overige schulden	0,00	0,00
C.	Schulden uit gewone werking	2.764,51	1.336,15
	Schulden met betrekking tot belastingen,		
D.	bezoldigingen en sociale lasten	2.611,52	4.356,52
	1. Belastingen	0,00	0,00
	2. Bezoldigingen en sociale lasten	2.611,52	4.356,52
E.	Overige schulden	0,00	0,00
VIII.	Overlopende rekeningen (492/3/9)	252,47	0,00
TOTAAL DER PASSIVA		191.894,02	164.691,65

480.113.277

Jaarrekening CD&V FRACTIE WEST-VLAANDEREN VZW per 31/12/2019**1. RESULTATENREKENING**

	BJ 2019	BJ 2018
I. OPBRENGSTEN UIT DE GEWONE WERKING	43.200,00	49.993,97
A. Belgische overheidsbijdragen	43.200,00	49.963,07
B. Andere bijdragen	0,00	0,00
0. Geconsolideerde verbonden entiteiten	0,00	0,00
1. Niet geconsolideerde verbonden entiteiten		
2. Mandatarissen	0,00	0,00
3. Andere		
C. Lidgelden	0,00	0,00
D. Opbrengsten uit het onroerend vermogen	0,00	0,00
E. Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame	0,00	0,00
F. Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen	0,00	0,00
G. Diverse opbrengsten		30,90
II. KOSTEN VOOR DE GEWONE WERKING	15.916,53	113.646,12
A		
I. Voorraden en werken in uitvoering	0,00	0,00
1. Inkopen		
2. Wijzigingen in de voorraad en bestellingen in uitvoering		
A		
II. Dotaties	0,00	0,00
0. Geconsolideerde verbonden entiteiten		
1. Niet geconsolideerde verbonden entiteiten		
2. Mandatarissen		
3. Andere	0,00	0,00
B. Diensten en diverse goederen	13.120,16	81.443,87
1. Huisvestingskosten	5.700,00	5.700,00
2. Administratie en beheer	6.231,87	8.860,87
3. Publicaties		
4. Reclame, propaganda en vergaderingen, ingegrepen de verkiezingskosten	1.188,29	66.883,00
5. Diverse kosten	0,00	0,00
C. Personeelskosten	2.610,81	32.053,01
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	0,00	0,00
E. Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	0,00	0,00
F. Voorzieningen voor risico's en kosten (toev. (+), best. (-), terug (-))	0,00	0,00
G. Andere kosten voor de gewone werking	185,56	149,24
H. Geactiveerde kosten (-)	0,00	0,00
III. RESULTAAT UIT DE GEWONE WERKING VÓÓR FINANCIËLE RESULTATEN	27.283,47	-63.652,15

480.113.277

Jaarrekening CD&V FRACTIE WEST-VLAANDEREN VZW per 31/12/2019**RESULTATENREKENING (vervolg)**

	BJ 2019	BJ 2018
IV. FINANCIËLE OPBRENGSTEN		
A. Opbrengsten uit financiële vaste activa	175,63	417,09
B. Opbrengsten uit vlottende activa	0,00	0,00
C. Overige financiële opbrengsten	175,63	417,09
	0,00	0,00
V. FINANCIËLE KOSTEN		
A. Kosten van schulden	39,60	61,43
Waardeverminderingen op vlottende activa andere	0,00	0,00
B. dan bedoeld onder II E	0,00	0,00
C. Overige financiële kosten	39,60	61,43
VI. RESULTAAT UIT GEWONE WERKING NA FINANCIËLE RESULTAAT	27.419,50	-63.296,49
VII. UITZONDERLIJKE OPBRENGSTEN		
	5,57	0,00
VIII. UITZONDERLIJKE KOSTEN		
	158,53	251,96
IX. BELASTINGEN OP HET RESULTAAT		
	0,00	0,00
X. RESULTAAT VAN HET BOEKJAAR	27.266,54	-63.548,45

Jaarrekening fractie provincie Oost Vlaanderen 31/12/2019**1. BALANS**

ACTIVA		BJ 2019	BJ 2018
VASTE ACTIVA		0,00	0,00
I. OPRICHTINGSKOSTEN		0,00	0,00
II. IMMATERIELE VASTE ACTIVA		0,00	0,00
III. MATERIELE VASTE ACTIVA		0,00	0,00
A. Terreinen en gebouwen		0,00	0,00
B. Installaties, machines en uitrusting		0,00	0,00
C. Meubilair en rollend materieel		0,00	0,00
D. Leasing en soortgelijke rechten		0,00	0,00
E. Overige materiële vaste activa		0,00	0,00
F. Activa in aanbouw en vooruitbetalingen		0,00	0,00
IV. FINANCIËLE VASTE ACTIVA		0,00	0,00
VLOTTENDE ACTIVA		129.145,25	108.208,92
V. VORDERINGEN OP MEER DAN EEN JAAR		0,00	0,00
A. Handelsvorderingen		0,00	0,00
B. Overige vorderingen		0,00	0,00
VOORRADEN EN BESTELLINGEN IN UITVOERING		0,00	0,00
VI. VORDERINGEN OP TEN HOOGSTE EEN JAAR		0,00	2.328,79
A. Vorderingen uit gewone werking		0,00	0,00
B. Overige vorderingen		0,00	2.328,79
VIII. GELDBELEGGINGEN		0,00	0,00
LIQUIDE MIDDELEN		129.126,02	105.860,91
X. OVERLOPENDE REKENINGEN		19,23	19,22
TOTAAL DER ACTIVA		129.145,25	108.208,92

Jaarrekening fractie provincie Oost Vlaanderen 31/12/2019

PASSIVA		BJ 2019	BJ 2018
<i>EIGEN MIDDELEN</i>		128.735,60	106.604,61
I.	MAATSCHAPPELIJK FONDS EN RESERVES	106.604,61	177.862,83
II.	HERWAARDERINGSMEERWAARDEN	0,00	0,00
III.	OVERGEDRAGEN RESULTAAT		
	overgedragen winst (+)	22.130,99	
	overgedragen verlies (-)		-71.258,22
IV.	KAPITAALSUBSIDIES	0,00	0,00
<i>VOORZIENINGEN EN UITGESTELDE BELASTINGEN</i>		0,00	0,00
V.A.	Voorzieningen voor risico's en kosten	0,00	0,00
	A. Voorzieningen voor verkiezingspropaganda	0,00	0,00
	B. Voorzieningen voor pensioen en soortgelijke verplichtingen	0,00	0,00
	C. Voorzieningen voor grote herstellings- en onderhoudswerken	0,00	0,00
	D. Voorzieningen voor overige risico's en kosten	0,00	0,00
V.B.	Uitgestelde belastingen	0,00	0,00
<i>SCHULDEN</i>		512,59	1.604,31
VI.	Schulden op meer dan een jaar	0,00	0,00
	A. Financiële schulden	0,00	0,00
	1. Kredietinstellingen	0,00	0,00
	2. Leasingschulden en soortgelijke	0,00	0,00
	3. Overige leningen	0,00	0,00
	B. Schulden uit gewone werking	0,00	0,00
	C. Overige schulden	0,00	0,00
VII.	Schulden op ten hoogste één jaar	369,38	1.598,54
	A. Schulden op meer dan één jaar die binnen het jaar vervallen	0,00	0,00
	B. Financiële schulden	0,00	0,00
	1. Kredietinstellingen	0,00	0,00
	2. Overige schulden	0,00	0,00
	C. Schulden uit gewone werking	369,38	1.598,54
	Schulden met betrekking tot belastingen,		
	D. bezoldigingen en sociale lasten	0,00	0,00
	1. Belastingen	0,00	0,00
	2. Bezoldigingen en sociale lasten	0,00	0,00
	E. Overige schulden	0,00	0,00
VIII.	Overlopende rekeningen (492/3/9)	143,21	5,77
TOTAAL DER PASSIVA		129.248,19	108.208,92

Jaarrekening fractie provincie Oost Vlaanderen 31/12/2019**1. RESULTATENREKENING**

	BJ 2019	BJ 2018
I. OPBRENGSTEN UIT DE GEWONE WERKING	23.047,21	29.872,60
A. Belgische overheidsbijdragen	23.047,21	29.872,60
B. Andere bijdragen		
0. Geconsolideerde verbonden entiteiten		
1. Niet geconsolideerde verbonden entiteiten		
2. Mandatarissen		
3. Andere		
C. Lidgelden		
D. Opbrengsten uit het onroerend vermogen		
E. Opbrengsten van manifestaties, publicaties en reclame		
F. Giften, schenkingen of legaten van natuurlijke personen		
G. Diverse opbrengsten		
II. KOSTEN VOOR DE GEWONE WERKING	922,06	101.186,90
A		
I. Voorraden en werken in uitvoering	0,00	0,00
1. Inkopen		
2. Wijzigingen in de voorraad en bestellingen in uitvoering		
A		
II. Dotaties	0,00	0,00
0. Geconsolideerde verbonden entiteiten		
1. Niet geconsolideerde verbonden entiteiten		
2. Mandatarissen		
3. Andere	0,00	0,00
B. Diensten en diverse goederen	915,81	101.164,07
1. Huisvestingskosten	0,00	0,00
2. Administratie en beheer	11,52	3.035,29
3. Publicaties	0,00	0,00
4. Reclame, propaganda en vergaderingen, inbegrepen de verkiezingskosten	904,29	98.128,78
5. Diverse kosten	0,00	0,00
C. Personeelskosten	0,00	0,00
D. Afschrijvingen en waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	0,00	0,00
E. Waardeverminderingen op voorraden en vorderingen uit de gewone werking	0,00	0,00
F. Voorzieningen voor risico's en kosten (toev. (+), best. (-), terug (-))	0,00	0,00
G. Andere kosten voor de gewone werking	6,25	22,83
H. Geactiveerde kosten (-)	0,00	0,00
III. RESULTAAT UIT DE GEWONE WERKING	22.125,15	-71.314,30
VÓÓR FINANCIËLE RESULTATEN		

Jaarrekening fractie provincie Oost Vlaanderen 31/12/2019**RESULTATENREKENING (vervolg)****IV. FINANCIËLE OPBRENGSTEN**

- A. Opbrengsten uit financiële vaste activa
- B. Opbrengsten uit vlottende activa
- C. Overige financiële opbrengsten

V. FINANCIËLE KOSTEN

- A. Kosten van schulden
Waardeverminderingen op vlottende activa andere
- B. dan bedoeld onder II E
- C. Overige financiële kosten

**VI. RESULTAAT UIT GEWONE WERKING
NA FINANCIËLE RESULTAAT****VII. UITZONDERLIJKE OPBRENGSTEN****VIII. UITZONDERLIJKE KOSTEN****IX. BELASTINGEN OP HET RESULTAAT****X. RESULTAAT VAN HET BOEKJAAR**

BJ 2019	BJ 2018
20,84	76,08
0,00	0,00
20,84	76,08
0,00	0,00
15,00	20,00
0,00	0,00
0,00	0,00
15,00	20,00
22.130,99	-71.258,22
0,00	0,00
0,00	0,00
0,00	0,00
22.130,99	-71.258,22